

T.C
HAZRO KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83664759-903-E.12736796
Konu: Okul ve Kurumlara İsg Rehberi

10.12.2015

.....MÜDÜRLÜĞÜ'NE

6331 Sayılı Yasa 2014-16 Sayılı Genelge doğrultusunda Bakanlığımızın 05.10.2015 Tarih ve 9846060 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği İlçe Bürosu oluşturulması konulu yazısı gereğince ilçemiz bünyesinde kurduğumuz MEB İş Sağlığı Güvenliği Bürosu gerekli çalışmalara başlamıştır.

Bu kapsamda İş güvenliği çalışmalarımızın sağlıklı yürütülmesi açısından okullarımız ve kurumlarımız için İş Güvenliği Rehberi hazırlanmıştır. İsg Rehberimizin hassasiyetle incelenmesi hususunda ;

Gereğini rica ederim.

Sevgi GÖKTAŞ
İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü

Ek: İsg Rehberi

Güvenli Elektronik İmzalı
Aşılı ile Aynıdır

10 / 12 / 2015

SAĞLIKLI VE GÜVENLİ OKUL

Hazro İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Okul ve Kurumlarımız İçin

İSG REHBERİ

İlhami ÇELİK

*Hazro İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İş
Sağlığı ve Güvenliği Uzmanı*

EĞİTİM KURUMLARI
İŐ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ REHBERİ

Bu doküman Mesleki Teknik Eğitim Okulları için Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü yayınları ile diğer mevzuatlardan yararlanılarak idarecilerimizin istifadesine sunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Giriş

Genel Amaç

1. BÖLÜM

Mevzuat

2. BÖLÜM.

Okullar ve Kurumlarımızda İş Sağlığı ve Güvenliği Politikası Çalışmaları

3. BÖLÜM

İş Sağlığı ve Güvenliği Kişisel Koruyucu Donanımları

4. BÖLÜM

İş Sağlığı ve Güvenliği Uyarı İşaret ve Levhaları

5. BÖLÜM

İş Sağlığı ve Güvenliği Kontrol Listeleri

KL - 01 OKUL ORTAK KULLANIM ALANLARI

KL - 02 ACİL PLAN

KL - 03 OKUL BAHCELERİ

KL - 04 KANTİN VE KAFETERYA

KL - 05 GENEL TEMİZLİK

KL - 06 SINIFLAR

KL - 07 KORİDORLAR

KL - 08 TOPLANTI SALONU

KL - 09 MÜZİK ODASI

KL - 10 SANAT ODASI

KL - 11 ISLAK HACİMLER(WC VE DUŞLAR)

KL - 12 SPOR SALONLARI

KL - 13 YÜZME HAVUZU

KL - 14 KAZAN DAİRELERİ

KL - 15 OKUL DIŞI AKTİVİTELER

KL - 16 OKUL ARAÇLARI VE SERVİSLER

KL - 17 LABORATUARLAR

KL - 18 ERGONOMİ-BEDENSEL İŞLER

KL - 19 ERGONOMİ-BÜRO İŞLERİ

KL - 20 AYDINLATMA

KL - 21 TEHLİKELİ YÜZEYLERE SAHİP NESNE VE AKSAMLAR

KL - 22 KONTROLSÜZ HAREKETE GEÇEBİLECEK NESNELER

KL - 23 SOĞUK/SICAK MADDE VEYA ARAÇLARLA TEMAS

KL - 24 İÇ İKLİM KOŞULLARI

KL - 25 YÜKSEKTE ÇALIŞMA

KL - 26 ELEKTRİKLİ TESİSAT VE EKİPMANLAR

KL - 27 EKRANLI ARAÇLAR VE BİLGİSAYARLAR

KL - 28 BASINÇLI KAPLAR VE TESİSATLAR

KL - 29 BASINÇLI GAZ TÜPLERİ

KL - 30 YANGIN VE PATLAMA

KL - 31 GÜRÜLTÜ VE TİTREŞİM

KL - 32 KİMYASAL GÜVENLİK

KL - 33 KİMYASAL ATIKLAR

KL - 34 EL ALETLERİ VE EKİPMANLARI

KL - 35 ATÖLYELER

KL - 36 TAŞLAMA TAŞI

KL - 37 KAYNAK-KESİM- KAPLAMA

KL - 38 VİNÇLER VE KALDIRMA MAKİNALARI

KL - 39 İŞ İSTASYONU VEYA TEZGAHI

KL- 40 MAKİNALARIN HAREKETLİ PARÇALARI

ÖNSÖZ

Bilindiği üzere; Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında; “Toplumun tüm kesimlerine insana yaraşır iş fırsatlarının sunulduğu, işgücünün niteliğinin yükseltilip etkin kullanıldığı, toplumsal cinsiyet eşitliği ile iş sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirildiği ve güvenceli esneklik yaklaşımının benimsendiği bir işgücü piyasasının oluşturulması temel amaçtır.” denilmektedir.

Bu amaçla, son yıllarda uygulamaya konulan, özellikle gelişmiş ülkelerin izlediği iş sağlığı ve güvenliği politikaları, çalışanların da görüşlerini alarak bütün ilgili tarafları bir araya getiren, risk önleme kültürünün oluşumunu, meydana gelebilecek risklerin önceden tahmin ederek kontrol altına alınmasını esas alan, koruyucu yaklaşımlara dayanmaktadır. Dikkate alınması gereken bir diğer husus da, eğitim ve korunma kültürünün, çalışma yaşamında kalite ve verimliliğin sağlanması ve sürdürülmesinde en temel unsur olduğu, bu nedenle küçük yaşlardan itibaren iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim ve duyarlılığın artırılması ihtiyacıdır. Kişisel düzeyde kendi sağlığını koruma ve geliştirme bilincinin oluşturulması sonucu edinilen alışkanlıklar gelecekte ülkemizin refah ve gelişmişliğine de olumlu katkı sağlayacaktır.

18-24 yaş arasındaki gençlerin iş kazası geçirme riski ortalamadan 1.4 kat daha fazladır. Çalışma hayatına atılmadan önce çocuk ve gençlerimizin çalışma hayatına ilişkin riskler hakkında bilgilendirilmeleri, iş sağlığı ve güvenliği açısından doğru davranış modellerini kazanmalarına yönelik beceri eğitimlerinin önemi büyüktür.

Özetle; geleceğin işgücünün sağlıklı ve güvenli olması için iş sağlığı ve güvenliğinin eğitim süreci içerisinde kazanılması artık bir zorunluluktur.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 50.000’den fazla eğitim kurumunda okul öncesi, temel eğitim ve orta öğretim çağındaki bulunan 05-18 yaş arası 17 milyon civarında öğrenci öğrenim görmekte, 800 bin civarında öğretmen, idareci ve personel görev yapmaktadır.

Eğitim hizmeti verilen bu okulların buldukları yer, bina yapısı, kat sayısı, atölyeler, laboratuvarlar, ulaşım, ısınma, servis, sınıf, yemekhane, kantin, okul bahçesi, okul çevresi trafiği, spor salonu gibi alanlar büyük farklılıklar göstermekte, birçok okul standart olmayan geçici binalarda eğitim ve öğretim hizmetini sürdürmektedir.

Bu kadar büyük ve çeşitlilik arz eden eğitim ortamlarının taşıdığı sağlık ve güvenlik riskleri ile alınması gereken önlemler de aynı oranda farklılıklar göstermektedir.

Oysa ki, çocuk ve gençlerimizin güvenli okullarda eğitim görmeleri, sağlık ve güvenlik konularına ilişkin riskler hakkında bilgilendirilmeleri, doğru davranış modellerini kazanmalarına yönelik beceri eğitimleri almaları ve geleceğin işgücünü oluşturan çocuklarımızın bu kazanımlarla çalışma hayatına atılmaları büyük önem taşımaktadır.

Özellikle gençlerin çalışma hayatında eğitim, deneyim, iş sağlığı ve güvenliği bilinci eksikliği, risk almaya meyilli oluşları, dikkatlerinin çabuk dağılması, fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönden gelişmelerini tamamlamamış olmaları gibi nedenler göz önüne alınarak, yetişmekte olan nesillerde çağdaş düzeyde bir farkındalık ve davranış bilincinin oluşturulması amacıyla mevzuat çalışmaları da giderek önem kazanmıştır.

Mesleki ve teknik öğretim kurumlarındaki okul müdürleri, atölye ve meslek dersi öğretmenleri ile öğrencilerin güvenli çalışma, sağlıklı yaşam ve iş sağlığı güvenliği konularında doğru davranış modellerini bir refleks olarak öğrenmeleri, gençlerin çalışma hayatına atılmadan önce çalışma hayatına ilişkin riskler hakkında bilgilendirilmeleri önem arz etmektedir.

Okullarımızda İş Sağlığı ve Güvenliği konularında eğitim, birimlerimizde risk değerlendirmesi, ölçüm ve analizler yapılmasının yanı sıra bu çalışmaların yaygınlaştırılması amacı ile bu rehber hazırlanmıştır. Yapılan özveriyle çalışmaların amacına ulaşması temennisi ile başarılar dilerim.

İlhami ÇELİK
İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanı

GİRİŞ

İş Sağlığı Ve Güvenliğinin Eğitim İle Bütünleştirilmesi

Özellikle bilgi ve tecrübelerin paylaşılması yoluyla İş Sağlığı ve Güvenliğinin eğitime entegre edilmesi konusunda AB stratejisini desteklemek üzere, Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı, 2002'den bu yana çeşitli faaliyetler yürütmüştür.

Bu faaliyetlerden birisi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün de içerisinde yer aldığı ENETOSH, Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Öğretim Bilgi Ağı projesidir.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin eğitime aktarılması yaşam boyu öğrenmeyi hedeflemelidir. Yaşam boyu öğrenme ile kastedilen okul öncesi dönemden başlayarak emeklilik dönemini de kapsayacak tüm süreci içine alır. Çocuklar ve gençlere, tehlike ve riskleri önleme eğitimleri verilirken, sağlık ve güvenlikle ilgili tavır ve davranışlar öğretilir. Okullarda ve diğer eğitim öğretim kurumlarında sağlık ve güvenlik kültürü geliştirilir.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin eğitimle bütünleştirilmesi, özgün politikalar üretilen bir alan olan iş sağlığı ve güvenliği ile yine özgün politikalar üretilen bir başka alan olan eğitimin bağdaştırılması dolayısı ile iki farklı sistem ve düşünce mekanizması arasında iletişim kurulması ve harekete geçilmesi ile gerçekleşir.

GENEL AMAÇ;

Sağlıklı ve Güvenli okul ortamları oluşturmak.

Bu genel amaca ulaşmak için alt hedefler;

- * Mümkün olan en üst düzeyde (yasal şartları sağlamak) mevzuata uymak,
- * Okul sağlık ve güvenlik politikasını oluşturmak ve uymak,
- * Tehlikeleri belirleyip, riskleri değerlendirmek, kontrol altına almak ve bertaraf etmek,
- * Çalışanlar, öğrenciler ve diğer kişilerin bu riskler hakkında yeterince bilgilendirilmelerini sağlamak, gerektiğinde talimatlar hazırlamak, eğitimlerle desteklemek ve gözetim gereken yerde bunu sağlamak,
- * Sağlık ve güvenlikle ilgili konuların ortaya konulup görüşülmesini sağlayacak iyi bir iletişim bağlantısı temin etmek,
- * Okulun sağlık ve güvenlikle ilgili düzenlemelerinin etkinliğini izlemek ve gözden geçirmek, gerektiği yerlerde iyileştirmeler ve düzeltmeler yapmak,
- * Okul yönetimi; politika çerçeve belgesini hazırlamak, uygulanması sırasında bireylerle sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturma konusunda işbirliği yapmak ve politikanın getirdiği kural ve gereklere göre hareket etmektir.

Tanım ve kısaltmalar;

- **OSGK:** Okul Sağlık ve Güvenliği Kurulu,
- **ASGK:** Alan (Belirli bir amaca hizmet veren birim) Sağlık ve Güvenlik Kurulu,
- **İSG:** İş Sağlığı ve Güvenliği,
- **KKD:** Kişisel Koruyucu Donanım,
- **İşyeri:** Okul veya MEB na bağlı diğer kurumlar,
- **İşveren:** Okul veya Kurum müdürü
- **Birim:** Okul ve kurumlarda adlandırılmış veya adlandırılmamış bütün mekanları, ifade eder.

Eğitim Sektöründe Sağlık ve Güvenlik Göstergeleri

Eğitim sektörünün iş sağlığı ve güvenliği açısından mevcut durumunu gösteren bir kayıt sistemi veya herhangi bir belge bulunmamaktadır. Oysaki bu alanda verileri derlemek, ihtiyaçları belirlemek ve yapılan tespitler doğrultusunda gerekli politikaları oluşturmak için istatistiksel göstergelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Okullarda iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının yürütülmesi sırasında ihtiyaç duyulacak belgeleri sunarak, okullar bazında sağlık ve güvenlikle ilgili bir kayıt sisteminin alt yapısını oluşturmanın yolunu açarken aynı zamanda yönetim sisteminin gereklerinden birini yerine getirmeye imkan tanımaktadır.

Okullarımızda zaman zaman, sağlıksız ve güvensiz durumlardan kaynaklanan çeşitli olaylar ve kayıplar yaşanabilmektedir. Kayıpları önlemek için risk alanlarını bilmek çok önemlidir. Çalışma ve yaşam alanlarına ilişkin Risk Envanteri oluşturmak ve Risklerin Değerlendirilmesi yoluyla ortamdaki riskler ve tehlikeleri izlemek mümkündür. Çeşitli üretim faaliyetlerinin yürütüldüğü işletmelere yönelik söylenen “Risk ve tehlikeler bilinince, önlenabilir veya uygun önlemlerle en aza indirgenebilir.” cümlesi çocuk ve gençlerimizin eğitim aldığı okullarımız için daha çok geçerlidir. Aksine büyüme ve ergenlik çağındaki öğrencilerin bulunduğu okul ortamları, sağlık ve güvenlikle ilgili tüm konularda daha çok özen gerektirmektedir.

Başta Mesleki ve Teknik okullar olmak üzere ise bu kavramlar tüm eğitim kurumlarımızda özel öneme sahiptir. Zira, mesleki ve yaygın eğitimde gençler mikro düzeyde üretimle tanıştırmakta ve gençler ilk üretimlerini bu okullarımızda gerçekleştirmektedirler. Elinizdeki bu rehber, iş sağlığı ve güvenliği konusunda yapılması gerekenlerle ilgili olarak okullara yol göstermek ve iş sağlığı ve güvenliği kapsamında okullarda yürütülecek çeşitli çalışmalarda ihtiyaç duyulacak bilgi ve belgeleri sunmak üzere hazırlanmıştır. Ancak ilgili alanlarla alakalı mevzuat çalışmalarının devam ettiğini de belirtmek gerekir.

Rehber başlıca beş bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

1. İlgili Mevzuat
2. Okullar ve kurumlarımızda İş Sağlığı ve Güvenliği Politikası Çalışmaları
3. İş Sağlığı ve Güvenliği Kişisel Koruyucu Donanımlar (KKD)
4. İş Sağlığı ve Güvenliği Uyarı İşaret ve Levhaları
5. İş Sağlığı ve Güvenliği Kontrol Listeleri

1. BÖLÜM

İLGİLİ MEVZUAT

- 6331 İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun;

1. **Maddesi;** Bu Kanun; kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır,
2. **Maddesi;** İşveren: : Çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşları,
4. **Maddesi;** işverenin yükümlülüklerini,
5. **Maddesi;** İşverenin yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde göz önünde bulundurması gereken ilkeleri,

belirtmektedir.

- 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu.
- 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu,
- 4904 sayılı İŞKUR Kanunu,
- 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu,
- 4857 sayılı İş Kanunu,
- Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği,
- İlköğretim Kurumları Yönetmeliği,
- "MEB Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği".
- Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği,
- Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği,
- Risk değerlendirme esasları kitabı

Çalışma şartları ve çalışma ortamına ilişkin hak ve sorumlulukları düzenleyen **4857 sayılı İş Kanunu** ve **6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu** ile bu Kanunlar kapsamındaki yönetmelik ve tüzükler yasal dayanağı teşkil eder. Bunlardan;

- Hijyen Eğitimi Yönetmeliği,
- Asbestle Çalışmalarda Sağlık Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik,

- Asbest Sökümü İle İlgili Eğitim Programlarına İlişkin Tebliğ,
- Askerî İşyerleri İle Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetimi, Teftişi Ve Bu İşyerlerinde İşin Durdurulması Hakkında Yönetmelik,
- Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik,
- Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik,
- Çalışanların Gürültü İle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik,
- Çalışanların İş Sağlığı Ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
- Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik,
- Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik,
- Çok Tehlikeli İşlerde Görevlendirilebilecek (C) Sınıfı İş Güvenliği Uzmanları Hakkında Tebliğ,
- Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik,
- Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği,
- Gebe Veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları Ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik,
- Geçici Veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı Ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik,
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık Ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği,
- İş Sağlığı Ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği,
- İş Sağlığı Ve Güvenliği İle İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri Ve Seçilme Usul Ve Esaslarına İlişkin Tebliğ,
- İş Sağlığı Ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği,
- İş Hijyeni Ölçüm, Test Ve Analizi Yapan Laboratuvarlar Hakkında Yönetmelik,
- İş Sağlığı Ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik,
- İşyeri Bina Ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık Ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik,
- İşyeri Hekimi Ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik,
- İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik,
- İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik,
- İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik,
- Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik,
- Kanserojen Veya Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik,
- Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik,
- Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik,
- Maden İşyerlerinde İş Sağlığı Ve Güvenliği Yönetmeliği,

Okullarda bu sorumluluk MEB adına okul idaresi ve öğretmenlerdedir.

2. BÖLÜM

OKULLAR VE KURUMLARIMIZDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ POLİTİKASI ÇALIŞMALARI

Bu belge ile okulların, sağlık ve güvenliği sağlama ve devam ettirme konusunda kararlı bir tutum benimsemeleri ve bu yönde her okulun kendi özel şartlarına uygun temel sağlık ve güvenlik hedeflerini belirlemesi amaçlanmıştır. İş sağlığı ve Güvenliği faaliyetlerini, belirlenen hedefler doğrultusunda gerçekleştirebilmek için okul içerisinde ihtiyaç duyulacak yapılanmayı ve temel öğeler gösterilmeye çalışılmıştır.

Risk değerlendirmesinin amaç ve gerekleri:

6331 sayılı Kanununun 4. Maddesinde işveren yükümlülükleri arasında Risk değerlendirmesinin yapılması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Risk değerlendirmesinin nasıl yapılacağı da “Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği” nde gösterilmiştir. Risk değerlendirmesi çalışma ortamında var olan tehlike ve riskleri tanımlamak ve gerekli olan önleyici ve koruyucu tedbirleri geliştirmek için yapılan bir dizi çalışmalardır. Risk değerlendirmesi, hem muhtemel risklerin tanımlanması hem de bu risklerin

ortadan kaldırılması veya en aza indirgenmesi için tedbirlerin alınması, belgelenmesi ve seçilen tedbirlerin gözden geçirilmesini kapsar. Risk değerlendirmesi, uygun önleyici tedbirlerin seçilmesi ve uygulanmasında da faydalı olur. Bu rehber içeriğinde verilen örnek Risk Kontrol Listesi, çalışma koşullarını değerlendirme konusunda **bağımsız uygulamalar geliştirilmesi için bir model niteliğindedir**. Risk değerlendirmesinde kullanılan en basit ve yaygın yöntem kontrol listeleridir. Öğretim kurumlarına hitap edebilecek şekilde oluşturulmaya çalışılan iş sağlığı ve güvenliği kontrol listeleri geliştirilmeye açık bir örnek olup beşinci bölümde verilmektedir.

Verilen örnekler ve iş sağlığı ve güvenliği kontrol listelerini bir dizi talimatlar olarak değerlendirilmelidir. Bu itibarla, her okul bu kontrol listelerine dayanarak kendi içerisindeki riskleri analiz edebilir. Ancak verilen kontrol listelerinin okula özel risk öğelerini tam olarak kapsamadığı konular varsa gerektiğinde kontrol listeleri amaca uygun şekilde sorular ilave edilerek genişletilip kullanılabilir.

Unutulmamalıdır ki; idareciler, öğretmenler, diğer çalışanlar ve öğrencilerin her birinin okul içindeki sağlık ve güvenliği sağlamak yönünde ayrı görev ve sorumlulukları vardır.

Amaç, bu görev ve sorumlulukların gereği olarak beklenmeyen ve istenmeyen kaza ve olayları önlemeye yetecek ölçüde tedbirlerin bulunup bulunmadığını tespit etmek ve hangi konularda iyileştirmeler gerekiyorsa gerekli işlem ve tedbirleri buna göre uygulamaya koymaktır.

Konu ile ilgili olarak İSG Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği yapılması gereken çalışmalarla ilgili bize ışık tutmaktadır.

Riskler ne zaman tanımlanmalı ve değerlendirilmelidir?

1. Yeni bir iş yapılacaksa veya hiç risk değerlendirmesi yapılmamışsa, işin yapılacağı yerde,
2. Kullanılan teknoloji düzeyinde değişiklik olduğu zaman,
3. Mevzuat değişikliği olmuşsa veya yeni bir mevzuat yürürlüğe girmişse,
4. Kullanılan ekipmanla ilgili bir değişim söz konusu ise,
5. Yeni bir teknik kullanılacaksa,
6. Kullanılan cihazların veya tesislerin/alanların/binaların kullanım amacı değişmişse,
7. Yeni bir makine veya üretim aracı alınmışsa,
8. Yeni bir madde kullanılacaksa,
9. İş organizasyonunda veya iş akışında önemli değişikliklerin olması durumunda,
10. Kazalar, kazaya ramak kalmalar, işe bağlı sağlık sorunları ortaya çıktıktan hemen sonra ve çalışma şartlarını, faaliyetleri etkileyen durumlar ortaya çıkmışsa periyodik olarak risk değerlendirmesi, yapılmalıdır.

Okulda ve kurumlarda iş riskleri kim tarafından tanımlanmalı ve değerlendirilmeli?

Riskler okulda ve kurumlarda İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelikte belirtilen yetki ve sorumluluğu bulunanlar tarafından tanımlanmalı ve değerlendirilmelidir. Bunun yanında iş riskleri ve önleme tedbirleri konusunda öğrenciler de eğitilmeli, risk duyarlılıkları artırılmalı ve güvenli davranışlar teşvik edilmelidir.

Okul ortamının ve çalışma koşullarının İş Sağlığı ve Güvenliği açısından değerlendirilmesi;

- (1) Okul idaresi ve öğretmenler, gerek öğrencilerin yaptıkları işten dolayı karşı karşıya kaldıkları tehlikeleri, gerekse okul ortamında bulunan tehlike unsurlarını değerlendirerek, hangi sağlık ve güvenlik tedbirlerine ihtiyaç olduğunu tespit etmelidirler,
- (2) Okul idaresi ve öğretmenler bu değerlendirmeyi işin tabiatına ve okul koşullarına bakarak yapmalıdırlar,
- (3) İlgililer karşılaşılabilecek riskleri sürekli gözden geçirmeli büyük risklerden başlayarak olasılık oranı düşük ve çok düşük olabilecek risklere karşı yeni tedbirler geliştirmelidirler.

Tehlike kaynağı oluşturabilecek unsurlar aşağıda belirtilmiştir:

(i) Genel kullanım alanlarına ve okulun fiziksel yapılarına ilişkin olarak;

1. Standartların gözetilmediği tesisat, yapı, malzeme ve ekipmanlar,

2. Genel olarak kullanım alanlarının uygun planlanmaması,
3. Yetkisiz kullanımlar veya yetkisiz yapılan işler,
4. Yetersiz ve emniyetsiz aparatlar,
5. Bilgisizlik.

(ii) Çalışma ortamlarına ilişkin olarak;

1. Çalışma tezgahı ve tezgahta yapılacak iş'e uygun olmayan tasarım ve teçhizat,
2. Fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkiler,
3. Çalışılan malzeme, makine, ekipman, tesis ve bunların aktarılması/taşınması açısından tasarım, iş araçları seçimi, tüm bu araçların doğru kullanılmaması ve bakım/onarım yetersizliği,
4. İş ve üretim prosesleri tasarımı, iş akışı ve çalışma saatleri ve bunların topluca etkisi,
5. Talimatların, işaretlerin ve eğitimlerin yetersiz kalması ve/veya kişisel koruyucuların eksik olması,
6. İş ve işlem yapanların emniyet tedbirlerini almaması ihmal etmesi.

İSG Form ve Belgeleri;

İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmalarının çeşitli aşamalarında ihtiyaç duyulabilecek belgeler, yapılan çalışmalarla ilgili kayıtların tutmak, iş sağlığı ve güvenliği alanında yapılanları ve eksiklikleri kontrol etmek, böylece İSG konusunda okulun kendi durumunu ve kaydettiği aşamaları izlemeye imkan tanımak üzere oluşturulmalıdır.

Formlarla ilgili beklenen ise okullarımızın/kurumlarımızın birimlerinde formlarda belirtilmeyen eksikliklerin bulunması halinde güncelleme tekliflerinin yapılması. Yapılan teklifler önlem alınması konusunda yeni yaklaşımları karşımıza getirecektir.

Kim konu hakkında bilgi verip yönlendirebilir ve kontrol mekanizması kimdir?

Rehber, iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarını yürütmek için ihtiyaç duyulabilecek temel bilgi ve belgeleri sunmak üzere tasarlanmıştır. Ayrıca İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün elektronik sayfasından (www.isggm.gov.tr) iş sağlığı ve güvenliği konusunda çeşitli bilgi ve belgelere ulaşılması mümkündür.

Okullarda oluşturulacak sağlık ve güvenlik kurulları ise bu konudaki kontrol mekanizmasıdır. (Bknz. İSG Hizmetleri Yönetmeliği, İSG Kurulları Yönetmeliği) Rehberle birlikte okullarımıza sunulan iş sağlığı ve güvenliği kontrol listelerinin kullanılması, risk değerlendirmesinin (Bknz. Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği) yapılması, yapılan değerlendirmeler sonucunda ihtiyaç olan düzeltici faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, form ve belgeler ile raporlamanın yapılması, yapılanların gözden geçirilmesi ve sürecin devamlılığının sağlanması ile genel anlamda iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemlerinin gerekleri de karşılanmış olacaktır.

Bu çerçevede yapılan kontrollerde aşağıda belirtilen unsurlar göz önünde bulundurulabilir;

İdarecilerden İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi konusunda şu çalışmalar beklenir;

- Acil Çıkışlar
- Kazalar
- İlk Yardım
- Okul saatleri dışında okulun kullanımı
- Bina hizmetleri
- Sağlık ve güvenlik kontrolleri
- Raporlama
- Gözetim
- Laboratuvar ve atölyeler
- Ziyaretçiler
- Eğitim & öğretim faaliyetleri
- Risk değerlendirmesi
- Alet ve teçhizatın güvenli kullanımı
- Alet ve teçhizatın bakımı
- Topraklamalar
- Okulun fiziki yapısı

- Kullanıcı kontrolleri
- Ölçüm ve testler
- Büro çalışmaları
- Lazerler, Mikrodalga ve X-Ray ışınli Cihazlar
- Kişisel Koruyucu Donanımlar
- Yüklerin Taşınması
- Merdivenler
- Birimler
- Tehlikeli maddeler ve kimyasallar
- Bölüm içinde tehlikeli maddelerin organizasyonu
- Taşıma
- Basınçlı sistemler
- Duman ve Tozların uzaklaştırılması
- Elektrik
- Kaynak ve Lehim İşleri
- Teknik geziler, stajlar ve işletmelerde beceri eğitimi
- Yükleniciler
- Gürültü ve Titreşim
- Aydınlatma
- Ortam Sıcaklığı
- Havalandırma
- Yerleşim Planı
- Düzenlilik ve Temizlik
- Yaya ve Araç Trafığı ile Açık Alan Çalışma Yerleri
- Yangın talimatları
- Özürlüler
- Güvenlik ve Sağlık İşaretleri vb.

Sağlık ve Güvenlik İfadesi

Bu rehber Okul ve Kurumlar için hazırlanmıştır. Bu rehberin oluşturulmasında amaç okul veya kurumun bir sağlık ve güvenlik politikası benimsemesini ve bu politikayla paralel olarak da çalışanlar, öğrenciler ve diğer kişiler için sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlamaktır. Sağlık ve güvenlik kurulu ve okul sağlık ve güvenlik yapılanması, tehlike ve risk analizi, risk değerlendirmesi, Kişisel Koruyucu Donanım (KKD), okul güvenlik talimatları, makine teçhizat kullanımı, bunlara ait kontroller ile sağlık ve güvenlik eğitimleri bu çalışmanın bileşenleridir.

Sağlık ve Güvenliğin Yönetimi

1- Okul Düzeyinde İş Sağlık ve Güvenlik Kurulu (OSGK);

Sağlık ve güvenlik faaliyetlerinin yürütülmesinden okul/kurum müdürü sorumludur. Okul/Kurum bünyesinde oluşturulan sağlık ve güvenlik kurulu oluşumu (Bknz. İSG Kurulları Hakkında Yönetmelik)

MADDE 6 – (1) Kurul aşağıda belirtilen kişilerden oluşur:

- a) Müdür veya Müdür vekili,
- b) İş güvenliği uzmanı,
- c) İşyeri hekimi,
- ç) İnsan kaynakları, personel, sosyal işler veya idari ve mali işleri yürütmekle görevli bir kişi,
- d) Bulunması halinde sivil savunma uzmanı,
- e) Bulunması halinde formen, ustabaşı veya usta,
- f) Çalışan temsilcisi, işyerinde birden çok çalışan temsilcisi olması halinde baş temsilci.

(2) Kurulun başkanı Müdür veya Müdür vekili, kurulun sekreteri ise iş güvenliği uzmanıdır. İş güvenliği uzmanının tam zamanlı çalışma zorunluluğu olmayan işyerlerinde ise kurul sekreteryası; insan kaynakları, personel, sosyal işler veya idari ve mali işleri yürütmekle görevli bir kişi tarafından yürütülür.

- (3) Bu maddenin birinci fıkrasının (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde gösterilen üyeler işveren veya işveren vekili tarafından atanırlar.
- (4) Birden fazla iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekiminin bulunduğu işyerlerinde işveren tarafından görevlendirme yapılır. İş güvenliği uzmanının görevlendirilmesinde o işyerinin tehlike sınıfına uygun uzmanlar arasından birisi görevlendirilir.
- (5) Bu maddenin birinci fıkrasının (e) bendinde belirtilen üye o işyerindeki formen, ustabaşı veya ustaların yarısından fazlasının katılacağı toplantıda açık oyla seçilir. Seçimle belirlenmemesi halinde işveren tarafından atanır.
- (6) Bu maddenin birinci fıkrasının (e) ve (f) bentlerinde sözü geçen kurul üyelerinin aynı usullerle yedekleri seçilir.
- (7) 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (ç) bendine göre kurulacak kurullarda üyeler ve kurul sekreteri asıl işveren ve alt işveren tarafından ortak kararla atanır.

Görev ve yetkiler

MADDE 8 – (1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır;

- a) İşyerinin niteliğine uygun bir iş sağlığı ve güvenliği iç yönerge taslağı hazırlamak, işverenin veya işveren vekilinin onayına sunmak ve yönergenin uygulanmasını izlemek, izleme sonuçlarını rapor haline getirip alınması gereken tedbirleri belirlemek ve kurul gündemine almak,
  - b) İş sağlığı ve güvenliği konularında o işyerinde çalışanlara yol göstermek,
  - c) İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tehlikeleri ve önlemleri değerlendirmek, tedbirleri belirlemek, işveren veya işveren vekiline bildirimde bulunmak,
  - ç) İşyerinde meydana gelen her iş kazası ve işyerinde meydana gelen ancak iş kazası olarak değerlendirilmeyen işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğratma potansiyeli olan olayları veya meslek hastalığında yahut iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bir tehlike halinde gerekli araştırma ve incelemeyi yapmak, alınması gereken tedbirleri bir raporla tespit ederek işveren veya işveren vekiline vermek,
  - d) İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği eğitim ve öğretimini planlamak, bu konu ve kurullarla ilgili programları hazırlamak, işveren veya işveren vekilinin onayına sunmak ve bu programların uygulanmasını izlemek ve eksiklik görülmesi halinde geri bildirimde bulunmak,
  - e) İşyerinde yapılacak bakım ve onarım çalışmalarında gerekli güvenlik tedbirlerini planlamak ve bu tedbirlerin uygulamalarını kontrol etmek,
  - f) İşyerinde yangın, doğal afet, sabotaj ve benzeri tehlikeler için alınan tedbirlerin yeterliliğini ve ekiplerin çalışmalarını izlemek,
  - g) İşyerinin iş sağlığı ve güvenliği durumuyla ilgili yıllık bir rapor hazırlamak, o yılki çalışmalarını değerlendirerek, elde edilen tecrübeye göre ertesi yılın çalışma programında yer alacak hususları değerlendirerek belirlemek ve işverene teklifte bulunmak,
  - ğ) 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 13 üncü maddesinde belirtilen çalışmaktan kaçınma hakkı talepleri ile ilgili acilen toplanarak karar vermek,
  - h) İşyerinde teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak.
- (2) Kurul üyeleri bu Yönetmelikle kendilerine verilen görevleri yapmalarından dolayı hakları kısıtlanamaz, kötü davranış ve muameleye maruz kalamazlar.

YAPILACAK ÇALIŞMALAR

❖ ACİL ÇIKIŞLAR

- Okul bünyesinde acil durumlarda yapılması gerekenler ve kişi sayılarına uygun çıkış noktaları ile yön levhalarının mevcut durumları OSGK tarafından incelenerek tespit edilen eksikliklerin sivil savunma kulübü ile birlikte giderilmesini sağlar.

Acil çıkış kapıları ile ilgili olarak aşağıdaki önlemlere dikkat edilmelidir.

- Dışa doğru açılmayan giriş-çıkış kapıları, acil durumda kolay tahliye edilmeyi sağlayacak şekilde dışa açılır hale getirilmeli, içeriden dokununca açılacak şekilde kollu olmalı, böylece dışarı kaçmak

için kapıya yönelen ve panikleyen çalışanların yaratacağı izdiham sırasında kapının açılmama tehlikesi ortadan kaldırılmalıdır.

- Acil durumda kullanılacak çıkış kapısının önüne malzeme istifi yapılmamalı, acil çıkışlar bir başka bölüme açılmayıp dışarı açılmalıdır.
- Acil çıkış yolları ve kapıları ışıklı levhalar ile belirtilmeli, elektrik kesilmesi durumunda dahi ayrı bir hattan enerjisi beslenmeli veya fosforlu olmalıdır.
- Acil durumlar için acil eylem planları hazırlanmalı ve çalışanlar bu konuda bilgilendirilmelidir.
- Acil çıkış kapılarının üzerine gerekli uyarı ve ikaz levhaları ile bildiriler asılmalıdır.

❖ KAZALAR

- Kazalar ve ramak kalma kazalar sağlık ve güvenlik kuruluna bildirilir. Kazalar ve olaylar her zaman sağlık ve güvenlik kurulu üyeleri tarafından araştırılır ve okul/kurum müdürünü bilgilendirir.
- Kazaların raporlanması idarecinin görevidir.

❖ İLK YARDIM

- Acil bir durumda ilk başvurulacak kişiler ilk yardım sertifikasına sahip kişilerdir ve bu kişiler gönüllülük esasıyla OSGK üyesidir. İlk yardım personelinin isimleri, ulaşılabilecek telefon numaraları tüm sağlık ve güvenlik duyuru panolarına asılır ve okul idaresi ile OSGK üyelerinde bulunur.
- Okulun tüm personeline ait kan grupları listesi okul idaresinde ve OSGK da bulunur. Öğrencilerin atölye ve laboratuvarlarda kullandıkları iş kıyafetleri ve baretlerinde kan grupları yer almalı ve okul bilgi yönetim sistemine (e-okul) okulun tüm öğrencilerinin kan grupları sınıf öğretmenleri tarafından işlenmelidir.
- Her 20 personel için bir kişi olmak üzere çalışanlar arasında uygun nitelikte kişilerin ilkyardım kursuna gönderilmesi ve ilkyardım teknikleri konusunda eğitilmesine dair yasal zorunluluk göz önüne alınarak, yeterli sayıda kişinin ilkyardımcı belgesi alması, dolayısıyla ihtiyaç duyulduğunda bu personel tarafından gerekli ilkyardım zamanında yapılması sağlanmalıdır. Böylece iş kazası geçiren bir yaralının ilkyardım yapılmaması sebebiyle hayatını kaybetmesi önlenmelidir.

İlk Yardım Dolabı

- Meydana gelmesi muhtemel iş kazaları sonucu, gerekli ilkyardımı yapabilmek için her bölümde ilkyardım malzemesi bulunan dolaplar asılmalı ve yerleri herkes tarafından bilinmelidir.
- Özellikle meydana gelecek kanamalı yaralanmalarda kullanılmak üzere boğma lastiği ile en az bir sedye ve battaniye her an kullanıma hazır bulundurulmalı, kontrol ve denetim yapılarak eksilen malzemeler derhal tamamlanmalıdır.

❖ TATBİKAT YAPILMASI

- Bir tehlike halinde kişilerin neleri yapacağı, hangi yollardan nasıl kaçacağı, nerede toplanacağı, kimlere nasıl haber verileceği gibi hususları belirten bir “**Acil Durum Eylem Planı**” hazırlanmalı, bu plan çalışanlara öğretilmeli, belirli aralıklarla uygulamalı eğitim ve tatbikat yapılmalıdır. Ayrıca iş yerinde plana uygun olarak kaçış yolları, toplanma noktaları işaretlenmeli, böylece yangın, deprem, sabotaj vb. gibi acil durumlarda tüm personelin kendilerine verilen görevleri soğukkanlılıkla yapmaları ve dolayısıyla acil durumun zararsız bir şekilde veya en az zararla atlatılması sağlanmalıdır.

❖ MESAİ SAATLERİ DIŞINDA OKULUN KULLANIMI

- Okul sağlık ve güvenlik kurulu tarafından; hangi durumlarda, koşullarda, sürelerde ve hangi bölümlere giriş yapılabileceği tam gün tam yıl uygulama yönergesi çerçevesinde okul sağlık ve güvenlik çerçeve belgesi ile uyumlu talimatlarla belirlenir ve izin belgeleri ile giriş çıkışlar düzenlenir.
- Okul mesai saatleri dışında personel ve öğrenci girişi, okul sağlık ve güvenlik kurulu ile ilgili alan sağlık ve güvenlik kurulunun iznine tabidir. Okul mesai dışı kayıt defterinde okulun tüm bölümlerine

giriş çıkışlara ait bilgiler kayıt edilir. Mesai dışı çalışma yapacak kişiler mevcut yangın ve güvenlik talimatlarını bilmek ve uymak zorundadır. Okul mesai dışı kayıt defteri okul müdürü tarafından belirlenecek idareci sorumluluğunda olacaktır. Bina hizmetleri de aynı kayıt defterinde tutulur.

❖ BİNA HİZMETLERİ

- Bina içindeki gaz, su, elektrik tesisatının bakımı ve onarımı gibi çeşitli hizmetler yalnızca yetkili kişiler tarafından OSGK talimatları doğrultusunda sağlanmalıdır. Okul içindeki yetkisiz kişilerin bu işlere müdahale etmesi önlenmelidir.
- Binada gerekli olan yerlere İSG ile ilgili uyarı ve ikaz işaretleri konulmalıdır.

❖ SAĞLIK VE GÜVENLİK KONTROLLERİ

- “Sağlık ve Güvenlik Kontrolü” nün amacı, sağlık ve güvenlik konusuna ilgi çekmek. Bu sorumlulukları teknik ve profesyonel açıdan etkin ve rasyonel bir biçimde yerine getirmenize yardımcı olmaktır. Okulda her yıl en az iki kez emniyet amaçlı genel kontroller yapılmalıdır.
- Kontroller; OSGK ve ASGK tarafından yapılmalıdır. Bu kurullar, ihtiyaç hissettikleri durumlarda ilgili kişi ve kuruluşlardan yardım talep edebilirler.

❖ TUVALETLER

- Tuvaletler temiz tutulmalı, günlük temizliği yapılmalı, gerektiği gibi havalandırılmalı, koku çıkmasını önleyecek tedbirler alınmalı, yeterli ve uygun bir şekilde aydınlatılmalıdır.
- Tuvaletler günde en az bir kere iyice yıkanmalı (mümkünse günlük temizlik çizelgesi oluşturulmalı), her kullanımdan sonra temiz bir halde bulundurulması sağlanmalı, kokuları sıhhi usullere uygun bir şekilde giderilmiş olmalıdır.

❖ SOYUNMA ODALARI

- Öğrencilere üzerlerini rahatça değiştirebilecekleri soyunma odaları temin edilmeli, soyunma odalarında uygun, kilitli dolaplar olmalıdır. Soyunma odalarının temizliği periyodik olarak yapılmalıdır.
- Öğrencilerin ayakta giyinip soyunurken eğilip doğrulmaları sırasında bel rahatsızlığı yaşamamaları için soyunma yerine sıra, sandalye, tabure vb. konulmalı, böylece pantolonlarını oturarak değiştirmeleri sağlanmalı, dolayısıyla belde disk kayması gibi olumsuzlukların önüne geçilmeli, bunun için soyunma yerleri yeterli genişlikte olmalıdır.
- Soyunma odaları iklim şartlarına uygun olmalı, günlük havalandırması yapılmalıdır.

❖ BESLENME ORTAMLARI

Çalışanların ve öğrencilerin beslendiği kantin ve yemekhanelerde aşağıdaki kurallara dikkat edilmelidir.

- Kantinci ve mutfak çalışanlarının hijyen belgesi sahibi olmaları sağlanmalıdır.
- Yemekhane girişinde lavabo olmalı, böylece kişilerin yemekten önce ve sonra ellerini yıkamaları sağlanmalıdır.
- Mevsime göre yeterince ısıtılabilmesi, yerler kolay temizlenebilecek nitelikte olmalı, taban bol su ile yıkanacak şekilde su geçirmez malzemedan yapılmalı, duvarlar kolayca silinebilecek ve yıkanabilecek özellikte olmalıdır.
- Yemek masaları yeterli sayıda, kolay silinen ve temizlenen malzeme ile kaplı olmalı, masalarda oturmak için yeterli sayıda sandalye ile yeteri kadar sürahi, bardak ve içecek su bulundurulmalı, dolayısıyla oluşacak moral bozukluğu önlenmelidir.
- Kurumda hazırlanan yemeklerde kullanılan malzemelerin kaliteli ürünlerden oluşturulması sağlanmalı, son kullanma tarihi geçmiş ve bozulmuş malzemeler kesinlikle kullanılmamalı ve imhası sağlanmalıdır.

❖ RAPORLAMA

- ASGK tarafından yazılan raporlar ve formlar OSGK' na ve okul müdürüne iletilir. Gerekli görülecek düzeltici faaliyetler okul müdürü ve OSGK tarafından ilgili sorumlulara bildirilerek yapılması sağlanır. Bu faaliyetlerde ortaya çıkacak ihtiyaçlar okul müdürü tarafından temin edilir.
- Tutulan kaza kayıt raporları, oluşan kazaların nedenleri ile beraber her eğitim öğretim yılı başında alan zümresi yapılırken gündem maddesi olarak eklenmelidir. Tekrar eden kazaların önlenmesi için ilgili birim öğretmeni güvenlik önlemini almalıdır. Kaza kayıt formları iş güvenliği sorumlusu idareci ya da yardımcısı tarafından kaza olduğu anda kayıt altına alınmalıdır.
- OSGK (varsa ASGK üyeleri) mümkünse her ay değilse iki ayda bir iş güvenliği toplantısı yapmalıdır. Bu toplantıyı tutanak altına alarak müdüre sunmalıdır. ACİL ÖNLEM gerektiren güvenlik tehlikeleri için, rapor yazmayı beklemeden DERHAL harekete geçilmelidir.

❖ GÖZETİM

- Okul politikası gereğince bireyler tüm zamanlarda güvenli davranmalı ve işlerini güvenlik talimatları doğrultusunda yapmalıdırlar. Yapılan tüm faaliyetler alan, dal şefleri ve laboratuvar sorumlularının gözetiminde gerçekleştirilmelidir.

❖ LABORATUVAR VE ATÖLYELER

- Laboratuvar ve atölyeler her zaman denetlenmelidir. Gerekğinde personele ve öğrencilere eğitim verilmelidir.
- Herhangi bir işe başlamadan önce risk değerlendirmesi yapılmalıdır.
- Öğretmenlerden öğrencilerinin çalışmalarını izlemeleri ve gözle genel güvenlik muayenesi yapmaları beklenir.
- Eğitim verilen tüm laboratuvar ve atölyelerde elektrikli aletlerden olabilecek kaçakların önlenmesine yönelik tedbirler kontrol edilmeli ve eğer yoksa aşırı akım rölesi ile topraklama hattı tesis edilmelidir.
- Elektrikli cihazları ve güç deneyleri ile bağlantılı elektrik hattı çalıştırmaya başlamadan önce öğretmen tarafından kontrol edilmelidir.
- Laboratuvar ve atölye sorumluları ekipmanın ve tesisin güvenli çalışmasından sorumludur.
- Her eğitim öğretim yılı başında atölye ve laboratuvarlar denetlenmelidir.

❖ ZİYARETÇİLER

- Ziyaretçiler birim, laboratuvar ve atölyeleri yalnızca gözetmen eşliğinde ziyaret edebilirler. Okul içerisinde ziyaretçiler için bir alan tahsis edilmeli ve tüm ziyaretçilerin kayıtları tutulmalıdır.

❖ EĞİTİM

- Personel ve öğrencilere yönelik iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı koruyucu önlem olarak ihtiyaç duyulan eğitimler ASGK tarafından tespit edilip OSGK ya bildirilir. OSGK belirlenen eğitim ihtiyacını kurum içi veya gerekirse ilgili kurumla işbirliğine girerek karşılanmasını sağlar. Eğitimin yeterli gelmemesi durumunda ihtiyaç ve eksiklikler tespit edilerek yeniden bir eğitim programlanabilir veya periyodik olarak düzenlenebilir. Eğitim alanlar ve eğitim alanların hangi konuda eğitim aldıkları OSGK tarafından kayıt altına alınır.
- Okula yeni gelen öğretmen/personel olduğunda, OSGK veya ASGK tarafından okulda yürütülen iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları hakkında eğitim verilmelidir.

❖ RİSK DEĞERLENDİRMESİ

- Okulda sağlık ve güvenlik yönetiminin en temel unsuru risk değerlendirmesidir. Risk değerlendirmesinin amacı okuldaki tehlikelerin belirlenmesi, risklerin değerlendirilmesi ve gerekli koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasıdır.
- Tehlike, zarar verme potansiyeli bulunan durumlardır.
- Risk, zarar görme olasılığıdır.
- Risk değerlendirmesi örnekleri ve risk analizi için tehlike kontrol listeleri listelerinin kullanacağı Formlar rehber içerisinde sunulmuştur. Sağlıkla ilgili riskler değerlendirilmeli ve bunlarla ilgili koruyucu ve önleyici tedbirler de alınmalıdır.

❖ ALET VE TEÇHİZATIN GÜVENLİ KULLANIMI

- Birim, atölye ve laboratuvarlarda kullanılan alet ve teçhizatlar üretici firmanın kullanım talimatı ve tasarım amacına uygun biçimde kullanılmalıdır. Alet ve teçhizatları kullanmadan önce tanıtımı ve eğitimi verilmelidir. İhtiyaç olan durumlarda makine ile ilgili koruyucular ve kişisel koruyucular temin edilmeli ve kullanılmalıdır.
- Öğrenciler, ASGK tarafından belirlenen atölye ve laboratuvarlarda çalışma kurallarına uyarak sorumlu öğretmen gözetiminde işlerini yapmalıdırlar.

Alet ve teçhizatın bakımı

- Okul atölye ve laboratuvarlarında bulunan alet ve teçhizatın periyodik bakımları ASGK tarafından yapılmalı ya da yaptırılmalı ve kayıtları tutulmalıdır. Bu bakımlarda kullanılan malzemeler TSE normuna uygun olmalıdır.
- Tüm makinelerin üzerine temizlik, bakım, ayar, onarım ve kullanım sırasında uyulması gereken iş güvenliği kurallarını belirten yazılı birer talimat asılmalı, etkili bir şekilde gözetim ve kontrol yapılarak çalışanların bu kurallara uymaları sağlanmalı, böylece yanlış kullanım sebebiyle doğabilecek kazalar önlenmeli, kişiler bu konuda uyarılmalı ve eğitilmelidir.
- Makineler üzerindeki yabancı dilde yazılı ikaz levhaları TÜRKÇE' ye çevrilmeli, böylece çalışanların ikazları anlamaları ve uymaları sağlanmalıdır.

❖ OKULUN KENDİ İMALATI

- Okulda okulun atölye ve laboratuvarında kullanılmak üzere imal edilen alet veya teçhizat TSE standartlarına ve iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun olmalıdır.

❖ ÇALIŞMA ORTAMININ GÖZETİMİ

- Çalışmaya başlanmadan önce ve bittikten sonra çalışma ortamının, makine ve teçhizatın kontrolleri grup öğretmeni tarafından yapılmalıdır. İş güvenliğini olumsuz yönde etkileyen unsurlar belirlenip hemen müdahale edilmelidir.

❖ ÖLÇÜM VE TESTLER

- OSGK, tüm okulu kapsayacak şekilde yılda bir kere veya gerekli görülen zamanlarda (gaz, toz, gürültü, aydınlatma, termal konfor vb.) ölçüm ve testlerin yapılmasını sağlamalıdır, varsa eksiklikleri gidermelidir.

❖ BÜRO ÇALIŞMALARINI VE EKLANLI ARAÇLARLA YAPILAN ÇALIŞMALAR

- Kişilerin büro çalışmaları sırasında oluşabilecek sağlık sorunları ve meslek hastalığına yakalanma riskini önlemek için çalışma ortamı uygun aydınlatma, iklimlendirme ve ergonomik unsurlar dikkate alınarak oluşturulmalı veya düzenlenmelidir. Bu konuda aşağıdaki önlemlere dikkat edilmelidir.
- Ofis çalışanlarında, postür bozukluğu sebebiyle ağrı, rahatsızlık ve yaralanmaların önüne geçilmeli, tekrarlı hareketler mümkün olduğunca engellenmeli, ergonomik açıdan uygun çalışma düzeni kurulmalı ve termal koşulları yetersiz olan çalışma ortamı için uygun şartlar sağlanmalıdır.
  - Sürekli ekranlı araçla çalışan personeller için düzenli dinlenme araları oluşturulmalı ve gerekli egzersizler yapılmalıdır.
  - Çalışanları göz muayeneleri yapılmalı, uygun aydınlatmalar gerçekleştirilmeli ve göz ağrısı ve kızarıklıkların önüne geçilmelidir.
  - Gün ışığının kontrolü amacıyla pencerelerde ayarlanabilir koruyucular bulundurulmalıdır.
  - Uzun süre ayakta çalışan personellerin uygun aralıklarla dinlenebilmesi sağlanmalı ya da iş rotasyonu sağlanarak uygun çalışma düzeni oluşturulmalıdır.
  - Oturarak çalışan personellerin ergonomik açıdan rahat bir çalışma ortamı sağlaması açısından sandalye ve masa yükseklikleri çalışanın fizyolojisine uygun ebetlerde olmalı, uygun destek elemanları kullanılmalı (bel-sırt için yastıklar) ve uygun mesafe ayarı yapılarak dik oturuş pozisyonu sağlanarak çalışmaya yapılmalıdır.

❖ LAZERLER, MİKRODALGA VE X-RAY IŞINLI CİHAZLAR

Okullarda kullanılan zararlı ışın, yüksek frekans ve radyasyon yayan büro, atölye ve laboratuvar cihazları ile ilgili olarak;

- Cihazların doğru kullanımı için kullanım talimatları görünür bir yerde bulundurulmalıdır.
- Cihazlar, yetkili kişiler tarafından kullanılmalıdır.
- Cihazlar ilgili mevzuat ve standartlar çerçevesinde kullanılmalıdır.

❖ KİŞİSEL KORUYUCU DONANIMLAR (KKD)

Mevcut risklere karşı, atölye ve laboratuvarlarda öğretmen, öğrenciler ve diğer çalışanların kişisel koruyucu donanımları kullanmaları sağlanmalıdır. İşe uygun kişisel koruyucu donanım seçimi yapılmalı ve CE işareti taşıyor olmasına dikkat edilmelidir.

- İş yerinde çalışan kişilere, yaptıkları işlerin tehlikelerinden korunmaları amacıyla zimmet karşılığında bedenlerine ve yapacakları işe aynı zamanda mevsim şartlarına uygun kişisel koruyucular verilmeli ve kullanmaları sağlanmalıdır.
- Yemekhanede çalışan ve özellikle bıçak kullanımında, et hazırlığında örgü çelik eldiven verilmelidir.
- Sınıfların ve tozlu ortamların temizliklerinde çalışanlara maske verilmelidir. (Özellikle alerjik durumu olanlara).
- Islak zemin temizliği yapan çalışanlara kaymayı önleyici çizme ve kimyasal maddelerle teması önleyecek eldiven verilmelidir.
- Bakım-onarım ve elektrik işlerini yapan çalışanlara aynı şekilde uygun KKD verilmelidir. KKD bilgileri rehber içerisinde üçüncü bölümdedir.

❖ YÜKLERİN TAŞINMASI

- Yüklerin taşınmasının ne şekilde yapılacağı OSGK tarafından yapılan risk değerlendirmesi ile belirlenir.
- Yük taşıma ile ilgili gerekli talimat ve eğitimler OSGK tarafından belirtilen şekilde sağlanmalıdır.
- Elle taşımada taşınacak yükün özellikleri, fiziksel güç gereksinimi çalışma ortamının özellikleri, işin gerekleri ve bireysel risk faktörleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Ağır yüklerin taşınmasında kullanılan alet ve makinelerin periyodik bakımı ve kullanımı talimatlara uygun olarak yapılmalıdır.

❖ ASANSÖRLER

- Kullanma talimatı ve gerekli uyarı-ikaz levhaları asılmalıdır.
- Kapasitesinin üzerinde yük taşınması engellenmelidir.
- Kesinlikle bölümde çalışan personel tarafından yük asansörü olarak kullanılmamalıdır.
- Asansör zemininin kat hizasında durması sağlanmalı, mevcut siviç sistemleri periyodik olarak kontrol edilip raporları bir dosyada saklanmalıdır.
- Kat kapıları kesinlikle kapalı tutulmalı, asansörün hareketi sırasında kapıların kilitli pozisyonda kalması sağlanmalı, kumanda tertibatında yer alan butonların çalışır durumda olduğu düzenli olarak kontrol edilmelidir.
- Yetkili firmalara yıllık olarak bakımları yaptırılmalı, bakım ve periyodik kontrol raporları uygun biçimde saklanmalıdır. Güvenlik form ve etiketleri görünür yerine yapıştırılmalıdır. Güvenli olmayan asansörler güvenli hale getirilinceye kadar kullanılmamalıdır.

❖ MERDİVENLER

1. Yangın merdivenleri;

- Okulda genel amaçlı merdivenler dışında mutlaka bir yangın merdiveni bulunmalıdır.
- Merdivenlerin bulunduğu yerler krokilerde belirgin hale getirilmelidir. İşaretleme standartlara uygun yapılmalıdır.
- Merdivenler acil kullanımlar için her zaman rahat erişilebilir olmalıdır.

2. Normal merdivenler;

- Genel kullanım amaçlı merdivenler her zaman kullanıma hazır temiz, bakımlı ve emniyet açısından da donanımlı olmalı. Aynı zaman da merdiven başlama ve bitişleri belirlenmiş olmalı.
- Merdiven kenarlarında 90 cm yüksekliğinde korkuluk, merdivenler arası geniş ise arası file vb. gibi malzeme ile düşmelere veya yabancı parçaların düşmesine karşı emniyete alınmalıdır.
- Merdivenlerden kaymayı önlemek amacıyla basamaklara uygun biçimde kaydırmaz bantlar yapıştırılmalıdır.
- Merdivenlerde yürüyüşü güvenli hale getirmek için uygun uyar-ikaz levhaları asılmalıdır.
- Zeminin ve merdivenlerin silindiği durumlarda çalışanları uyarı amacı ayaklı **“Kaygan Zemin”** levhası konulmalıdır.

3. Seyyar merdivenler;

- Çalışmalar için bulundurulmuş seyyar merdivenler standartlara uygun olmalı ve periyodik olarak altı ayda bir kontrolleri OSGK tarafından yapılarak gerekli bakımları yaptırılmalı uygun değilse kullanılmamalıdır. Bunun yanında kayıtları da yine OSGK tarafından tutulmalıdır.
- Seyyar merdivenler kullanılmadan önce sağlamlıkları kontrol edilmeli, sağlam ve güvenli olmayanların kullanımı engellenmelidir.
- Kullanılmadan önce sabitlenerek devrilmesi engellenmelidir. Ayakları sağlam bir zemin üzerine oturtulmalı, zeminde çökme olmamalıdır.

❖ TEHLİKELİ MADDELER VE KİMYASALLAR

- Tehlikeli maddeler, kimyasalları toz, gaz, buhar ve partiküller gibi maddeleri kapsar. Bu tür maddelerin ölçümlerini de kapsayacak şekilde ilgili risk değerlendirmesi yapılarak OSGK tarafından kayıtları tutulup gereken koruyucu ve önleyici tedbirler alınmalıdır.
- Kimyasal maddelerle çalışmalarda ilgili yönetmeliklere uygun olarak tehlikeli maddenin sağlık ve güvenlik yönünden tehlike ve zararları için yapılacak risk değerlendirmesi imalatçı, ithalatçı veya satıcılardan sağlanacak malzeme güvenlik bilgi formu, kullanım talimatları ve etiket bilgileri göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.
- İş yerinde kullanılan tüm kimyasallar için Çevre Bakanlığınca 11.03.2002 tarih ve 24692 sayılı resmi gazetede yayımlanan **“Güvenlik Bilgi Formlarının Düzenlenmesine İlişkin Tebliğ”** esaslarına uygun birer güvenlik bilgi formu (MSDS) hazırlanıp kimyasalların üzerine asılmalıdır. Ayrıca bilgi formlarında yazılı bu maddelerin zararları ile bunlardan korunma yolları çalışanlara yazılı olarak imza karşılığı tebliğ edilmelidir. Böylece hem kişilerin bu maddeleri kullanımı sırasında kendilerini korumaları, hem de istenmeyen bir sebeple veya beklenmedik bir şekilde bu maddelerin zararlı etkisine maruz kalan çalışanların alınması gereken önlemler konusunda bilinçlenmeleri sağlanmalıdır.
- Kurumda kullanılan tüm kimyasal maddeler uygun bir dolapta saklanmalı, dolabın kapısı kilitli olmalı, yetkili harici kullanım engellenmeli, bu maddelerin zararları işyeri ortamına yayılmamalı, dolap önlerinde sigara içilmemesi sağlanmalı, gerekli ikaz ve uyarı levhaları asılmalıdır.
- Bunların depolanması, kullanılması, atıkların uzaklaştırılması, ilgili yönetmeliklere uygun biçimde gerçekleştirilmelidir. Kimyasal maddelerin depolanması ve günlük kullanım miktarları minimum düzeyde olmalıdır. Depolama kimyasalların tehlike sınıfına göre gruplandırılmalıdır.
- Tehlikeli maddelerin bulunduğu kaplar uygun nitelikte olmalı ve etiketlenmelidir. Acil durumlarda uyulması gereken talimatlar görünür yerlerde olmalıdır.
- Laboratuvar ortamın havalandırması yapılmalı, deney yapacak personele uygun kişisel koruyucu donanım (önlük, maske, gözlük, eldiven vb.) verilmeli, acil göz duşu bulundurularak kimyasal maddenin göze teması halinde kişilerin bol su ile gözlerini yıkamaları sağlanmalıdır.

Bölüm İçinde Tehlikeli Maddelerin Organizasyonu

- Tehlikeli maddelerin gruplandırılması, depolanması, dağıtımına göre gruplandırılarak düzenlenmesi ASGK sorumluluğunda olmalıdır.

Taşıma

- Tehlikeli maddeler, sıkıştırılmış ve sıvılaştırılmış gazların taşınması ilgili yönetmeliklere uygun olarak yapılmalıdır. Çevre açısından tehlike veya kirlilik arz eden maddelerin taşınması yetkili kuruluşlar tarafından yapılmalıdır. Bununla ilgili düzenleme ve organizasyonun sorumluluğu OSGK' dendir.

❖ BASINÇLI SİSTEMLER

- Okullarda bulunan doğalgaz, LPG, oksijen gibi gazların iletilmesi, taşınması amacıyla yapılan basınçlı hatların tesisi ilgili mevzuata göre yapılmalıdır. Bu tür tesisatlar işletmeye alınmadan önce mutlaka gerekli basınç testlerine tabi tutulmalıdır. Ayrıca ısıtma soğutma amaçlı yapılmış veya yapılacak tesisatlarda ilgili standart ve düzenlemelere uyulmalıdır.
- OSGK kurulu okullarında bulunan basınçlı tesisat ve depoları belirlemeli ve bunlarla ilgili düzenlemelere göre yetkili kurum ve kişiler tarafından periyodik muayenelerin yapılmasını sağlamalı, muayene formları bir dosyada muhafaza edilmelidir.
- Buralara yetkili olmayan kişilerin girmesi engellenmeli ve gerekli uyarı levhaları konulmalıdır.

❖ DUMAN VE TOZLARIN UZAKLAŞTIRILMASI

- Çalışma atölye ve laboratuvarlarında bulunan duman/toz üreten cihaz ve makinelerin ve atıklarının tespiti ortam ölçümleri, bunların giderilmesi amacıyla gerekli olacak havalandırma tesisatları ile sağlık ve güvenlik tedbirlerini almak OSGK un sorumluluğundadır.
- Ortam ölçümlerinin, (toz, gaz, duman vs.) ilgili mevzuat ve standartlara göre periyodik olarak yapılması sağlanmalıdır.

❖ ELEKTRİK

OSG Kurulu, okulun tüm elektrik işlerini mevzuatın yetkilendirdiği kişilere yaptırmalıdır. Okulda elektrik işlerinin yapılışında tedbir açısından;

- Elektrik akımı altında çalışılmaması,
- Bu tür çalışmalarda en az 2 kişinin birlikte çalışılması,
- Elektrik bağlantı noktaları ve yalıtımlarına dikkat edilmesi,
- Elektrik kutu ve panolarının kapalı tutulmasına dikkat edilmesi önemlidir.

1. Elektrik Panosu

- Tüm elektrik panolarının önleri yalıtkan malzeme (lastik veya kauçuk paspas) ile kaplanmalı, böylece panoda işlem yaparken kaçak akıma maruz kalan işçinin üzerinden devrenin tamamlanması, dolayısıyla elektriğe çarpılıp ölmesi önlenmeli, kontrol ve denetim yapılarak paspasların devamlı olarak yerinde kalması sağlanmalıdır.
- Elektrik panoları kapalı ve kilitli olmalı, mümkünse çevresi tel korkulukla çevrilmeli ve gerekli uyarı-ikaz levhaları asılmalı, anahtarları yetkili elektrikçide bulunmalı, böylece yetkisiz kişilerin elektrik panolarında işlem yapmaları ve bu sırada elektrik akımına kapılarak çarpılmaları önlenmeli, kontrol ve denetimler yapılarak bu kurallara uyulması sağlanmalı, işçiler bu konuda eğitilmelidir.
- Elektrik panolarının önleri acil durumda kolayca erişilmeye ve kullanılmaya müsait olmalı, kontrol ve denetimler yapılarak panoların önünün daima boş kalması sağlanmalı, tüm personelin bu kurala uyması sağlanmalıdır.
- Bakım sırasında pano ve çevresinde gerekli güvenlik önlemleri alınmalı, şalter kilitli olmalı ve üzerinde "**Bakım Var**" şeklinde ikaz levhası asılmalıdır. Bu mümkün değilse bir gözcü bulundurulmalıdır.
- Bütün tali elektrik panolarına Kaçak Akım Rölesi takılmalıdır.
- Elektrik panolarının yakınlarında uygun tipte ve büyüklükte yangın söndürücüler bulundurulmalı (CO₂ tipli) ve bu söndürücülerin kontrolleri her 6 ayda ve dolum işlemleri yılda bir yetkili firmaya yaptırılmalıdır.

2. Elektrikli El Aletleri

- Seyyar elektrikli el aletlerinin öncelikle nasıl kullanıldıkları çalışanlar tarafından bilinmeli ve sadece tasarım amacı doğrultusunda kullanılmalıdır.
- Seyyar elektrikli el aletleri çift izolasyonlu olmalıdır. Başlatma düğmesi emniyetli tip olan aletler kullanılmalıdır.
- Taşınabilir elektrikli el aletlerinin topraklaması, topraklama elemanı bulunan özel fiş ve prizlerle yapılacak, yüksek amperajlı prizler üzerinde ayrıca bir şalter bulundurulacak, bunlara akım sağlayan kablolar dağınık bulundurulmayacaktır.
- Taşınabilir elektrikli el aletlerini kablolarından tutup taşımamalı, kablolarından çekip prizden çıkarılmamalıdır.
- Aletlerin üzerinde bulunan koruyucu tertibatlar çıkarılmamalı, koruyucu tertibatı olmayan alet ile işe başlanmamalıdır.
- Elektrikli el aletlerini kullanırken uygun kişisel koruyucu donanımlar (eldiven, iş ayakkabısı, gözlük vb.) takılmalıdır.
- Çalışma esnasında çift el kullanımı gerekli ise iş parçası mengene vb. unsurlar ile sabitlenmelidir.

3. Topraklama

- Okulun genelinde bulunan tüm alet ve teçhizatların ilgili standart ve yönetmeliklere göre topraklama sistemi yapılmalıdır. Topraklama sistemi periyodik olarak yetkili kişilerce kontrol edilmeli ve kontrol raporları bir dosyada saklanmalıdır.

4. Paratoner

- Mutlaka Paratoner sistemi kurulmalı ve periyodik kontrolleri yaptırılarak kontrol formları bir dosyada muhafaza edilmelidir.

❖ KAYNAK VE LEHİM İŞLERİ

- OSGK lehim ve kaynak işlerindeki mevcut riskleri değerlendirir, iş sağlığı ve güvenliği talimatlarını (dar ve kapalı alanlarda çalışma, patlayıcı, yanıcı ve zehirli gazların taşınması, depolanması ve kullanımı, KKD kullanımı gibi) hazırlar ve uygulanmasını sağlar.

❖ TEKNİK GEZİLER, STAJLAR VE İŞLETMELERDE BECERİ EĞİTİMİ

- OSGK, okul dışında yapılacak olan faaliyetler için, ulaşım ve konaklama ile ilgili dış kurum, kuruluşlarla ve gezi ve inceleme kulübü ile ortak olarak sağlık ve güvenlik tedbirlerini belirlemeli ve uygulanmasını sağlamalıdır.
- Staj ve işletmelerde beceri eğitimi yapacak öğrenciler ve yaptıracak öğretmenler mutlaka iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilgilendirilmelidir.

❖ YÜKLENİCİLER

- Okul içerisinde yükleniciler tarafından yapılacak olan (yeni inşaat, tadilat, tamirat, bakım, güvenlik, temizlik gibi) işler için OSGK ve yüklenici birlikte çalışma alanının güvenliğini koordine etmeli ve gereken tedbirleri geliştirmelidir.

❖ GÜRÜLTÜ VE TİTREŞİM

- Okullarda OSGK tarafından atölye ve laboratuvarlarda gürültü ve titreşim ölçümleri yapılarak veya yaptırılarak sağlık güvenlik tedbirlerinin alınmasına ihtiyaç olup olmadığı tespit edilmeli ve gerekli durumlarda kontrol tedbirleri alınmalı ve gerekli olan kişisel koruyucu donanımlar (KKD) sağlanmalıdır.

❖ AYDINLATMA

- Okul içindeki genel kullanım alanlarının ve çalışma alanlarının aydınlatma ihtiyacı OSGK ve ASGK tarafından değerlendirilerek uygun aydınlatma sağlanmalıdır.
Aydınlatmada aşağıdaki özellikler dikkate alınmalıdır.

- Okul içerisinde kullanılan aydınlatmaların patlama ve kırılma tehlikesine karşı önlem alınmalıdır.
- Okul ve atölyeler içerisindeki karanlık önlenmeli, geçiş yolları ve tüm çalışma alanları aydınlık olmalı, karanlık sebebiyle malzemeleri takılıp düşme önlenmelidir.
- Aydınlatmalar göz sağlığını bozmayacak özellikte olmalıdır.

❖ **ORTAM SICAKLIĞI**

- Ortam sıcaklığı kullanım amacına uygun olmalıdır. Çalışma ve sınıf ortamları çok sıcak ya da çok soğuk olmamalı, ortalama 21 °C olmalıdır. Okul idaresi ve OSGK bunu sağlamak için gereken tedbirlerin alınması konusunda işbirliği halinde olmalıdır.
- Isıtma ve soğutma sağlayan araçların periyodik kontrol ve temizlikleri yetkili kişilere yaptırılmalı, bakım ve kontrol formları bir dosyada muhafaza edilmeli, arızalı olanlar arızaları giderilmediği sürece kullanılmamalıdır.

❖ **HAVALANDIRMA**

- Çalışma alanlarında uygun havalandırmanın bulunup bulunmadığı kontrol edilmeli ve çalışmaların ilave tedbirler gerektirmesi durumunda OSGK ve ASGK bu tedbirlerin geliştirilmesini sağlamalıdır.

❖ **YERLEŞİM PLANI**

- OSGK koordinasyonunda okul içerisinde bulunan tüm alanların kullanım ve işleyiş amaçlarını belirleyen yerleşim planları oluşturulmalıdır. Bu planlar ilgili alanlarda görünür bir şekilde asılmalı ve OSGK tarafından yıl içerisinde kontrolleri yapılmalıdır.
- Yerleşim planlarının güncellenmesi OSGK tarafından gerçekleştirilmelidir.

❖ **DÜZENLİLİK VE TEMİZLİK**

- Yapılan çalışmalardan sonra ortam, yerleşim planına uygun ve temiz olarak bırakılmalıdır. Temizlik sırasında kaygan zeminler için gerekli uyarı işaretleri konulmalı ve yüzey kuruyuncaya kadar geçişler engellenmelidir.

❖ **YÜKSEKTE YAPILAN ÇALIŞMALAR**

- Düşme tehlikesi olan alanlar belirlenerek, yüksekte yapılacak çalışmalar için gerekli önlemler alınmalı (İskele, KKD, Korkuluk, Uyarı İşaretleri vs.) ve yüksekte çalışmaya ilişkin eğitimler verilmelidir.

❖ **YAYA VE ARAÇ TRAFİĞİ İLE AÇIK ALAN ÇALIŞMA YERLERİ**

- Okul içi ve dışı geliş-gidiş güzergahında yaya ve araç (her türlü taşıma aracı da dahil) trafiğine uygun alanların ve yolların belirlenmesine ve işaretlenmesine dikkat edilmelidir.
- Ayrıca açık alan çalışma yerleri ile araç ve yaya trafik yolları planlara mümkün olduğunca dahil edilmelidir.

❖ **YANGIN TALİMATLARI**

- OSGK, Okul Sivil Savunma Kulübü işbirliği ile okulun fiziki şartlarını ve yangın risklerini değerlendirir ve buna uygun gereken tedbirleri beraberce alır ve talimatları (acil çıkış yolları, toplanma alanları, yangın sireni, ilk müdahale ekibi, yangın musluklarının krokileri, yangın ihbar telefonları vb.) hazırlar. Kişilerin davranışlarını geliştirmek amacıyla yangın senaryoları üreterek, gerekli tatbikatları yapar.
- Çalışanlar arasından seçilecek kişilerden bir yangın söndürme, koruma ve kurtarma ekibi kurulmalı, bu ekibe yangın durumunda yapacakları görevler, kullanmaları gereken yangın söndürme cihazları ve söndürme teknikleri öğretilmeli, ayrıca tatbikat yapılarak bilgileri pekiştirilmeli, böylece çıkması muhtemel bir yangında çalışanların panik yapmadan doğru bir şekilde davranarak yangını söndürmeleri sağlanmalıdır.
- Kurumun muhtelif yerlerine yeteri sayıda seyyar yangın söndürme cihazı temin edilmeli, cihazın yeri herkes tarafından bilinmeli, cihazların en geç altı ayda bir tartılarak, yılda bir ise tamamen boşaltılıp yeniden doldurulmak suretiyle kontrolleri yapılarak her an faal durumda olmaları

sağlanmalıdır. İhtiyaç duyulduğunda cihazın kullanılması, böylece çıkması muhtemel bir yangına ilk anda müdahale edilerek derhal söndürülmesi sağlanmalı, çalışanlar bu konularda uyarılmalı ve bilgilendirilmelidir.

❖ ENGELLİLER

- Okulda yerleşim planı yapılırken, binanın fiziki koşulları engellilerin okul içindeki hareket ve eğitimlerini aksatmayacak şekilde yapılmalıdır.
- Yangın, deprem vb. afet durumlarında engellilerin tahliyeleri ile ilgili gerekli önlemler alınmalı ve görevlendirmeler yapılmalıdır.
- OSGK, okulda mevcut engellilerin engel grubuna göre ayrı ayrı değerlendirilerek bunlarla ilgili ek iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri alınmasını sağlamalıdır.

❖ GÜVENLİK VE SAĞLIK İŞARETLERİ

- İş sağlığı ve güvenliğini sağlamak için yasak, uyarı, uyulması zorunlu davranış, ilkyardım ve acil çıkış ve bilgilendirmeye ihtiyaç olan bölge ve noktalarda ilgili yönetmelik uyarınca güvenlik ve sağlık işaretleri kullanılmalıdır.

3. BÖLÜM

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KİŞİSEL KORUYUCU DONANIMLAR

KİŞİSEL KORUYUCU DONANIMLAR

Kişisel koruyucu donanımlar işyeri tehlike analiz sonuçlarına göre, yapılan işe ve kullanan kişiye uygun olarak, işletme/okul tarafından kullanıma hazır halde bulundurulmalı; işyerinde kaza ve sağlık riskleri alınan teknik önlemlere rağmen istenilen düzeye indirilemiyorsa, alınan diğer önlemleri tamamlayıcı tedbirler tekrar tekrar değerlendirilir. KKD kendisine verilenler, eğitim ve talimatlar doğrultusunda çalışan tarafından kullanılmalıdır.

Tüm kişisel koruyucu donanımlarda CE işareti bulunması yasal bir zorunluluktur. CE işareti, doğru kullanılan bir donanımın riske karşı tam koruma sağlayacağı ve “güvenli” olduğunun göstergesidir. CE işareti taşımayan bir donanımın ihtiyaç duyduğunuz anda sizi koruyacağından emin olamazsınız.

❖ BİLGİLENDİRİLME

İşletme tarafından KKD ile ilgili olarak çalışanların bilgilendirilmesi şunları içermelidir:

- Uygun şekilde kullanım,
- Temizlik ve bakım,
- Kurallara uygun depolama,
- Koruma sağlanan riskler ve düzeyleri,
- Hasarları tespit etme.

Bilgilendirme, üretici firmanın hazırladığı Türkçe kullanma kılavuzuna dayanır. Uygun şekilde kullanımı konusunda yapılacak bilgilendirme, uygulamalı eğitim şeklinde olmalıdır. Ayrıca çalışanlar için ulaşımı kolay yerlerde bulundurulmak üzere kullanım kılavuzuna dayanarak talimatlar hazırlanabilir.

Elektrik, iyonize radyasyon, aşırı sıcak, aşırı soğuk, toz, çeşitli kimyasallar ya da yüksekte düşme gibi ölümcül veya kalıcı sakatlıklara yol açacak tehlikelere karşı kullanılacak kişisel koruyucu donanımların ek koruyucu özelliklerinin bulunması gerekmektedir.

❖ KORUYUCU BARETLER

İnşaat işlerinde özellikle yıkma, kalıp sökme-çakma, iskele kurma, montaj, başka yere taşıma işlerinde veya iskele yakınında ve altındaki; çukur, kazı, kuyu vs. çalışmalarında, toprak ve kayalık alanlardaki çalışmalarda, asansörlü, kaldıraçlı, vinçli vs. alanlarda, sabit işyerlerinde; taş kırma alanlarında, ocaklarda, patlatma çalışmalarında ve elektrik tesisatlarının yakınında baret kullanılmalı.

Elektriğin yalıtımı için ayrı özelliklere sahip baretler kullanılmalıdır.

❖ İŞ GÜVENLİĞİ AYAKKABISI

Yürüme güvenliği için zemin altı çalışmalarda, kaba ve derin inşaatlarda, iskele kurmada, yıkma sökme (cephe) çalışmalarında, beton ve çıkma parçalarda kalıp sökme-çakma çalışmalarında ve depolama alanlarında iş güvenliği ayakkabısı kullanılmalıdır.

İçine bir nesne girmesi veya saplanması hesaplanmamış, tutunma özelliği olmayan güvenlik ayakkabılarını (çakma-sökme işlerinin olmadığı beton parçalarla çalışmada, sabit işyerlerinde, çekicilerin, vinçlerin olduğu yerlerde (inşaat alanları hariç), yıkma, değiştirme tesisat ve palet indirme işlerinde) kullanılmalıdır.

Sıcak malzeme üzerinde (Örn. Sıcak asfalt) çalışırken ısı yalıtımlı tabanı bulunan güvenlik ayakkabıları kullanılmalıdır. Kıvılcımın risk oluşturduğu alanlarda vücutta bulunan statik elektriğin kıvılcım oluşturmasını önlemek için anti statik ayakkabılar, elektrik çarpması tehlikesi olan işlerde ise elektrik yönünden yalıtkan olan ayakkabılar kullanılır.

❖ KORUYUCU GÖZLÜKLER VEYA YÜZ KORUYUCU SİPERLER

Gözün mekanik, radyasyonla ilgili, kimyasal veya termal etkilere karşı korunmasında (Örn. Makineyle temizlik ve beton püskürtme işlerinde, asit ve çözeltilerle, taş kesme ve işleme, marangozluk ve zımparalama, oyma çalışmalarında ve sıvı püskürtme (katran püskürtme de dahil), cıvata oturtma ve sıcak malzemeyele çalışmalarda) kullanılır.

❖ KORUYUCU ELDİVEN

Ele ve cilde zarar veren mekanik, termal veya kimyasal tehlikelerin olduğu çalışmalarda (Örn. Ciltle teması engellenemeyen maddelerin hazırlanmasında veya mikroorganizmalarla temasta) kullanılır.

❖ KORUYUCU GİYSİ

Kimyasal ve mikrobiyolojik maddelerle çalışma esnasında (Örn. Kimyasal kirlenmenin olduğu alanlarda, bakım çalışmalarında (asbest, PCB, PAK, küfler, dışkılarla), çözücü maddelerle, atıksu teknik bölümlerinde, püskürtmeyle kat atma çalışmaları (sağlığa zararlı veya zehirli maddeler) esnasında özel koruma kıyafetleri kullanılır. Yangına dayanıklı yapıların bazı bölümlerinde, sıcak malzemelerin yakınında ısı yalıtım folyoları kullanılır.

Koruyucu giysinin, her kullanımdan önce, kurallara uygun şekilde sağlamlığı kontrol edilmeli ve düzenli olarak temizlenmelidir.

❖ KULAK KORUYUCU DONANIM

80 dB (A)'nin üzerinde gürültü bulunan işletmelerde çalışanların kullanımı için kulaklık hazır bulundurulmalı, 85 dB (A)'nin üzerinde gürültü bulunan işletmelerde ise çalışanların;

- Kulak koruyucu tıkaçlar ya da manşonlu kulak koruyucu kullanmaları sağlanmalıdır.
- Kulaklıkların koruyuculuk düzeyi türünden ziyade gürültünün şiddetine ve türüne göre sesi ne kadar azalttığına bağlıdır. Kullanım rahatlığı ve hijyen yönünden ikisi arasında seçim yapılabilir.
- Çok yüksek gürültü maruziyetinin önlenmesinde kulak koruyucu tıkaçlar ve manşonlu kulak koruyuculardan oluşan kombinasyonlar da kullanılabilir.
- Kulak koruyucu donanımları, gürültülü ortama girmeden önce gürültüsüz ortamda takın ve gürültülü ortamdaki çıkımdan çıkarmayın. Kulak koruyucular tam oturacak şekilde doğru takıldıklarında, konuşma seslerini duymayı tamamen engellemeyecek, ancak gürültüyü

engelleyecektir.

- Tek kullanımlık olanları tekrar kullanmayın.

❖ SOLUNUMU KORUMA

Tehlikeli maddelerin, radyoaktif maddelerin, mikroorganizmaların ve enzimlerin gaz, buhar ve toz halinde havayla taşınması durumunda solunumun korunması gerekir.

Özelliklerine göre solunum cihazları:

- Filtreli solunum koruyucular
- Temiz hava beslemeli solunum cihazları,
- Çevredeki havadan bağımsız çalışan izole edici solunum cihazlarıdır.

❖ REFLEKTİF GİYSİ

Çalışanların zamanında fark edilebilmeleri için gerekiyorsa reflektif (yansıtıcı) giysi verilmelidir.

Yansıtıcı şerit bulunan koruyucu giysilerde, görünürlüğü sağlayan bu şeritler kapatılmamalı, kesilmemeli, katlanmamalıdır.

❖ OLUMSUZ ATMOSFERİK ŞARTLARDAN KORUYUCU GİYSİLER

Yağış, kar, güneş gibi olumsuz atmosferik şartlara karşı korunmak için koruyucu giysiler giyilmesi tavsiye edilir. Bu tavsiye iklimsel koruyucu giysiler için de geçerlidir. İnşaat çalışmalarında havanın etkisiyle oluşan sağlık tehlikeleri hesaba katılmalıdır:

- Yağıştan dolayı kıyafetin ıslanması veya
- Soğuktan, rüzgârdan ve ıslak zeminden dolayı vücudunuzun üşmesi durumlarında koruyucu elbiseler seçilmelidir.

❖ DÜŞMEYE KARŞI KORUYUCU DONANIMLAR

Düşmeye karşı önlemler (kenar koruma, korkuluklar) teknik sebeplerden ötürü mümkün değilse ve tutma tertibatları (yakalama, çatı üstü yakalama, tutma ağı) yapılan işe uymuyorsa yüksekte düşmeye karşı kişisel koruyucu donanım kullanılmalıdır. Bu donanımlar hayati önem taşımaktadır. Düşme riskinin olduğu ve 2 metreden yüksekte yapılan işlerde, paraşüt tipi emniyet kemeri kullanılmalıdır. Bel tipi kemerler, çalışmak için esneklik ve alan imkanı sağlayabilir ancak düşmeye karşı koruyucu amaçla kullanılmazlar.

Aşağıdaki durumlarda da yüksekte düşmeye karşı kişisel koruyucu donanımlar kullanılabilir:

- Çalışma alanı dar olan yerlerde,
- Düz çatı kenarlarında,
- Çukur kenarlarında,
- Demir direklerde,
- Montaj işlerinde,
- Tırmanma tertibatlarıyla yapılan işlerde (tırmanma merdiveni, tırmanma demirleri).

Dikkat edilmesi gereken noktalar:

- Sadece CE işaretli donanımlar kullanılmalıdır.
- EG (Tutma veya yakalama kemeri, bağlantı materyalleri [ip/şeritler], Düşme yastıkları, yükseklik güvenlik materyalleri, kumandalı tutma düzeneği kullanılmalıdır.
- Yüksekte düşmeye karşı kişisel koruyucu donanımlar her kullanımdan önce gözle kontrol edilmelidir.
- Talep üzerine yetkili (uzman) kişi tarafından donanım kontrolü yapılır. Bununla birlikte yılda en az bir kez genel kontrol yapılmalıdır.

- Yüksekten düşmeye karşı kullanılan kişisel koruyucu donanımlar, mümkün olduğunca vücudun üst bölümüne bağlanmalıdır.
  - Yüksekten düşmeye karşı kişisel koruyucu donanımları sadece kişiyi taşıyabilecek sağlamlıkta yerlere tutturun veya sabitleyin.
  - Düzenekler en az 500 kg çekme gücüne sahip olmalıdır.
  - Sorumlu kişi düzeneğin sabitleneceği yeri belirlemeli ve düşmeye karşı kişisel koruyucu donanımın kullanılmasını sağlamalıdır.
  - Kazara açılmaları önlemek için sadece kilitli kancalar kullanılır.
  - Düşme tehlikesi varsa asma kemer kullanılır.
  - Tutma kemeri sadece çalışanların tutunması veya kaymaya karşı sabitlenmesi için kullanılır.
  - Tırmanma korunma düzenekleri sadece asma kemerinin ön kancasını takarak kullanılır.
  - Kayma ve düşmeye karşı tedbirlerin uygulanmak zorunda olduğu durumlarda, enerji emme fonksiyonu olan asma sistemleri veya düşme yastıkları kullanılır.
  - Bağlantı materyallerinin (ip, şerit) kullanım esnasında gergin tutularak, uzunluk ayarlama mekanizması sayesinde ipin direncinin azalmasına engel olunmalıdır. Yükseklik emniyet düzenekleri bağlantı iplerini otomatik olarak gerer.
  - Bağlantı materyali (ipi, şeridi) keskin kenarlar üzerinde zorlanmamalı, düğümlenmemeli ve uzatmak için ek yapılmamalıdır.
  - Düşmeye karşı kişisel koruyucu donanımlar, zarar verebilecek etkilere (Örn. Yağ, asit, çözelti, temizlik maddeleri, kıvılcım, 60°C'nin üzerinde) korunmalı ve kuru olarak muhafaza edilmelidir.
  - Hasar görmüş veya düşme sonucu direnci azalmış kişisel koruyucu donanımlar tekrar kullanılmamalıdır.
- Yetkili bir kişi kontrol edip kullanma izni verene kadar bu düzenekler tekrar kullanılamaz.
- Sorumlu kişi çalışanların kurtarılmasına yönelik uygun tedbirleri (Örn. Kurtarma sepetleri, çekme halatları, kurtarma planı) tespit etmek durumundadır. Kemerde asılı kalmak da sağlık riski doğuracağı için, asılı kalan kişinin en kısa sürede (en geç 10-15 dakika içinde) kurtarılması gerekir.
  - Kişisel koruyucu donanımların doğru ve güvenli kullanımı ve kurtarmanın nasıl yürütüleceği uygulama yapılarak öğrenilmelidir.

❖ BAŞIN KORUNMASI (BARETLER)

Baretler düşme, sarkma, yuvarlanma veya fırlama tehlikeleri ve başın bir nesneye çarpması sonucu meydana gelebilecek tehlikelerden korur.

Baret bir dış muhafaza ve bir iç düzenekten oluşur. Dış muhafaza dışarıdan gelen kuvveti alır ve içerideki düzenek üzerinden bu kuvveti iletir. Bu şekilde uygulanan kuvvet kafatası üzerinde eşit şekilde yayılır ve baretin baş üzerinde sabit kalmasını sağlar. Baretler; hava yastığı, delinmezlik, yanmama ve başa tam oturma gibi temel özelliklere sahip olmalı, bunun yanı sıra normal kullanım şartlarında , - 10 °C ile +50 °C aralığında koruma fonksiyonunu yerine getirmelidir.

Ayrıca elektrik geçirmeyen, ergimiş metal sıçraması anında oluşan tehlikelerden veya yandan çarpmalardan koruyan baretler de vardır.

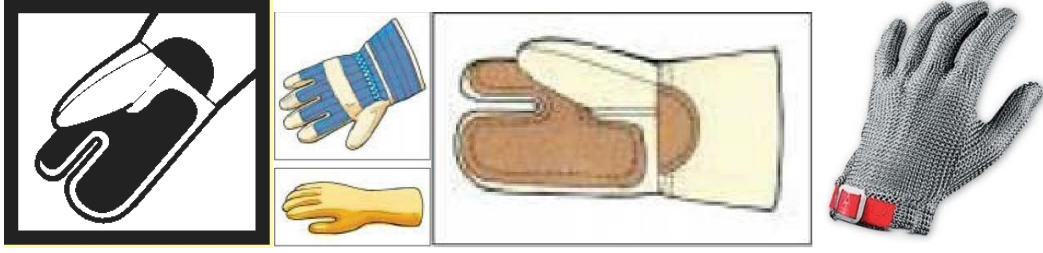

❖ SOLUNUM KORUMA

Kullanılan maddenin yerine başka maddeler kullanılamıyorsa ve inşaat tedbirleri, teknik veya idari tedbirler sağlığa zararlı gazların, buharların, tozların (Aerosol) ortaya çıkmasını engelleyemiyorsa, işletme tarafından solunum koruyucu donanımlar hazır bulundurulmalı ve bu donanımlar işçiler tarafından kullanılmalıdır.

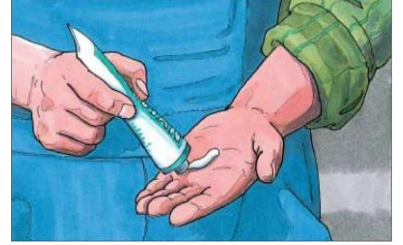
❖ KORUYUCU ELDIVENLER

Teknik ve idari tedbirler; el ve cilt yaralanmalarını veya cildin tehlikeli maddelerle, karışımlarla temasını önleyemiyorsa, işletme, koruyucu eldiven hazır bulundurmak ve işçilerin bunları kullanmasını sağlamak zorundadır.

❖ CİLDİN KORUNMASI

Teknik ve idari koruma tedbirleri, zararlı maddelerin cilde temasını engelleyemiyorsa, çalışanlar için, işletme tarafından hafif cilt bakım malzemeleri ve cildi koruyucu diğer malzemeler de kullanılır.

❖ KORUYUCU GİYSİLER

Koruyucu giysiler tehlikeye uygun ve üreticinin kullanma kılavuzu dikkate alınarak seçilmelidir. **Seçim yaparken şunlara dikkat edilir:**

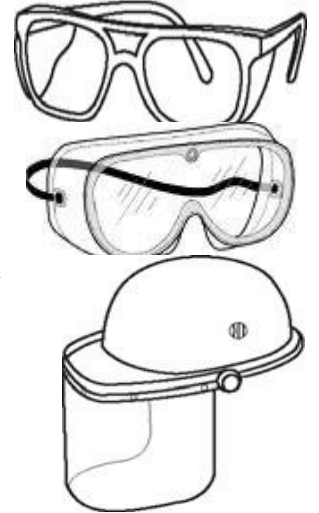
- CE işareti olmalı, (Örn. Koruma sınıfı, standartlara uygunluğu)
- Bedene uygun olmalı,
- Ergonomik özellikler taşınmalı (Örn. Hava geçirgenliği), Sağlıkla ilgili özellikleri tam olmalıdır.

❖ YÜZÜN GÖZÜN KORUNMASI

1. Koruyucu Gözlükler

Gözleri ve kaşları korurlar. Taşlama vb. işlerde sıcak olmayan çapaklar gibi mekanik etkilere karşı gözün korunması için kullanılırlar. Kimyasallarla yapılan çalışmalarda göz çevresine oturan gözlükle kullanılmalıdır.

2. Koruyucu Yüz Siperleri

Gözü, yüzü ve boynun bir kısmını korurlar. Göz koruması gerekiyorsa ilave olarak güvenlik gözlükleri kullanılmalıdır.

3. Koruyucu Başlıklar

Gözü, başı, boynu ve modeline göre omuzların bir kısmını korur. Sıcak, yüksek hızlı mekanik parçacıklar gibi etkenlere karşı koruma sağlar. Uygun koyulukta cam takılırsa radyasyona karşı göz korumasında kullanılır.

❖ DİZİN KORUNMASI

- Diz üzerinde çalışmalar; ısı, kimyasallar gibi nedenlerden dolayı çok sayıda yüzeysel yaralanmalara sebep olmakla beraber, özellikle eklem sıvısına ilişkin sorunlar ile menüsküs, artroz ve sinirlerin ezilmesine yol açabilir.
- Dizlikler uygulanan kuvveti eşit oranda dağıtmalı ve zeminden, diğer kullanılan malzemelerden dolayı meydana gelebilecek yaralanmaları önlemelidir.
- Dizlikler uzun süre diz üzerinde çalışılması sonucu tıbbi komplikasyonlar ortaya çıkarmış hasarları iyileştiremez ve engelleyemez.

- Bacaklara kan akışının engellenmemesi için yardımcı aletler kullanarak diz üzerinde yapılan çalışmayı en aza indirin.
- Dizî zorlayıcı çalışmaları, başka vücut pozisyonları gerektiren işlerle organize ederek azaltın.
- Diz üzerinde yapılan tüm işlerde dizlik kullanın.
- Dizlikler işe ve zemine bağlı olarak seçilmelidir.

4. BÖLÜM

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYARI İŞARET VE LEVHALARI

- **Yasak işareti:** Tehlikeye neden olacak veya tehlikeye maruz bırakacak bir davranışı yasaklayan işareti.
- **Uyarı işareti:** Bir tehlikeye neden olabilecek veya zarar verecek durum hakkında uyarıda bulunan işareti.
- **Emredici işareti:** Uyulması zorunlu bir davranışı belirleyen işareti
- **Acil çıkış ve ilkyardım işaretleri:** Acil çıkış yolları, ilkyardım veya kurtarma ile ilgili bilgi veren işaretler.
- **Yangın İşaretleri:** Yangınla mücadele ekipmanının yerini bildirir.
- **Engeller, Tehlikeli Yerler ve Trafik Yollarını Belirlemek İçin Kullanılan İşaretler:** Engellere çarpma, düşme ya da nesnelerin düşme tehlikesinin bulunduğu yerler, sürekli trafiğin olduğu yollar, çalışma yerlerinin kullanım biçimi ve ekipmanlar için kullanılan işaretlerdir.
- **Bilgilendirme işareti:** Yukarıda belirtilenler dışında bilgi veren diğer işaretler.
- **El işareti:** Çalışanlar için tehlikeli olabilecek manevra yapan operatörü yönlendirmek için, ellerin ve/veya kolların önceden anlamları belirlenmiş hareket ve pozisyonlar.
- **İşiklî işareti:** Saydam veya yarı saydam malzemeden yapılmış, içeriden veya arkadan aydınlatılarak işiklî bir yüzey görünümü verilmiş işareti düzeneği.
- **Sesli sinyal:** İnsan sesi ya da yapay insan sesi kullanmaksızın, özel amaçla yapılmış bir düzeneğin çıkardığı ve yaydığı, belirli bir anlama gelen kodlanmış ses.
- **Sözlü iletişim:** İnsan sesi veya yapay insan sesi ile iletilen, önceden anlamı belirlenmiş sözlü mesaj.
- **Operatör:** İşareti izleyerek araç ve gereci kullanan kişi,
- **İşareti:** İşareti veren kişi.

❖ YASAKLAYICI İŞARETLER

- **Yasak işareti:** Tehlikeye neden olacak veya tehlikeye maruz bırakacak bir davranışı yasaklayan işareti
  - Sigara İçilmez
  - Sigara İçmek ve Açık Alev Kullanmak Yasaktır
  - Yaya giremez
  - Suyla Söndürmek Yasaktır
  - Yetkisiz Kimse Giremez
  - İş Makinası Giremez
  - Dokunma

Sigara İçilmez

Sigara içmek ve açık
alev kullanmak
yasaktır

Yaya giremez

Suyla söndürmek
yasaktır

İçilmez

Yetkisiz kimse
giremez

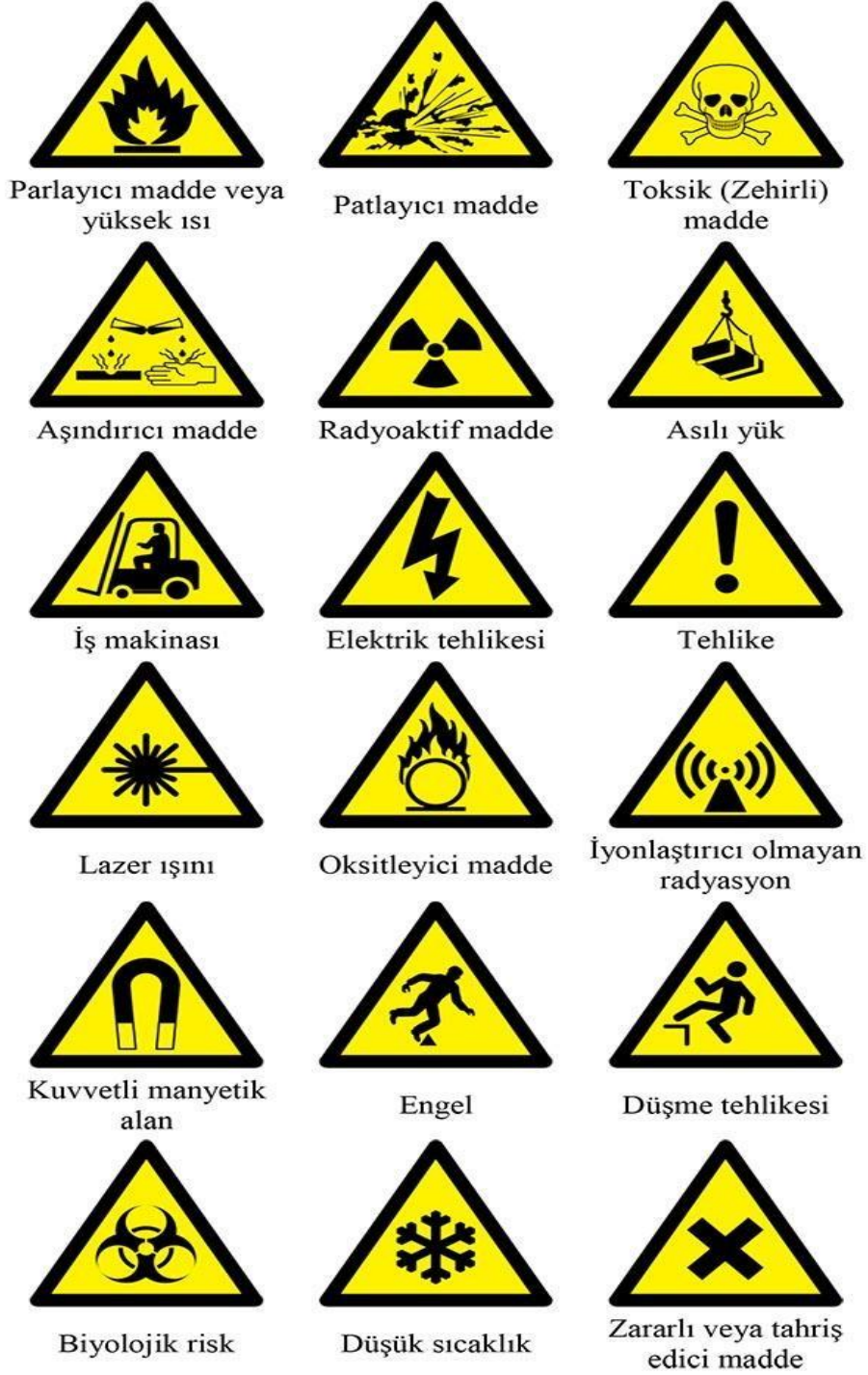
❖ UYARI İŞARETLERİ

➤ **Uyarı işareti:** Bir tehlikeye neden olabilecek veya zarar verecek durum hakkında uyarıda bulunan işaret

- Parlayıcı Madde veya Yüksek Isı Patlayıcı Madde
- Toksik (Zehirli) Madde
- AŐındırıcı Madde
- Radyoaktif Madde
- AŞırı Y¼k
- İŐ Makinası
- Elektrik Tehlikesi
- Tehlike
- Lazer İŐını
- Oksitleyici Madde
- İyonlayıcı Olmayan Radyasyon

❖ EMREDİCİ İŞARETLER

➤ **Emredici işaret:** Uyulması zorunlu bir davranışı belirleyen işaret

- Gözlük kullan
- Baret giy
- Eldiven giy
- Maske kullan
- İş ayakkabısı giy
- Yaya yolunu kullan
- Koruyucu elbise giy
- Yüz siperi kullan
- Emniyet kemeri kullan

Genel emredici işaret (gerektiğinde başka işaretle birlikte kullanılacaktır)

- Kuvvetli manyetik alan
- Engel Düşme tehlikesi

- Biyolojik risk Düşük sıcaklık
- Zararlı veya tahriş edici madde

Gözlük kullan

Baret tak

Eldiven giy

Maske kullan

İş ayakkabısı giy

Yaya yolunu kullan

Koruyucu elbise giy

Yüz siperi kullan

Emniyet kemeri kullan

Kulak koruyucu tak

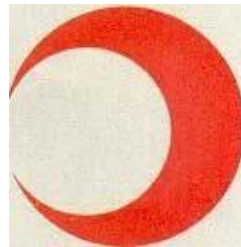

Genel emredici işaret
(gerektiğinde başka işaretle
birlikte kullanılacaktır)

❖ ACİL ÇIKIŞ VE İLK YARDIM İŞARETLERİ

➤ **Acil çıkış ve ilkyardım işaretleri:** Acil çıkış yolları, ilkyardım veya kurtarma ile ilgili bilgi veren işaretler

- Acil çıkış ve kaçış yolu
- Yönler (Yardımcı bilgi işareti)
- İlk Yardım
- Sedye
- Güvenlik duşu
- Göz duşu
- Acil yardım ve ilk yardım telefonu

Acil çıkış ve kaçış yolu

Yönler (Yardımcı bilgi işareti)

İlk Yardım

Sedye

Güvenlik duşu

Göz duşu

Acil yardım ve ilk yardım telefonu

YANGINLA MÜCADELE İŞARETLERİ

➤ **Yangın İşaretleri** Yangınla mücadele ekipmanının yerini bildirir.

- Yangın Hortumu
- Yangın Merdiveni
- Yangın Söndürme Cihazı
- Acil
- Yangın Telefonu
- Yönler (Yardımcı bilgi işareti)

Yangın Hortumu

Yangın Merdiveni

Yangın Söndürme Cihazı

Acil Yangın Telefonu

5. BÖLÜM

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KONTROL LİSTELERİ

Bu kontrol listeleri sağlık ve güvenliği artırmaya ihtiyaç duyan her kademedeki eğitim kurumlarımız ile mesleki ve teknik eğitim kurumları/okulları yöneticileri, öğretmenleri ve teknik/idari diğer personel için yardımcı dokümandır. Bu listelerin, gerek çalışanlar tarafından rehber içerisinde yer alan İş Sağlığı ve Güvenliği Çerçevesinde kendi organizasyon yapısı içerisinde uygulanması, gerekse eğitim amaçlı öğrencilerle paylaşılması yoluyla geliştirilmesi mümkündür. Sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanması amacıyla, kanun koyucular işverenler için risk değerlendirmesini zorunlu kılmışlardır. Risk

değerlendirmesinin zorunlu olması, proaktif yaklaşımın benimsenmesi ile tehlikelerin gözden geçirilerek risklerin öngörülmesi, böylece oluşabilecek kaza ve kayıpların önüne geçilmesi içindir.

Risk değerlendirmesi zorunluluğunun işverende olması ise, faaliyetlerin nerede, ne koşullarda ve nasıl sürdürüldüğünü işverenin belirlemesi ile bağlantılıdır. Bu anlamda gerek sorumlulukların ifası gerekse okul ortamlarının daha sağlıklı ve güvenilir hale getirilmesi açısından okul bahçesinden üretim atölyesine, kantininden idari binalarına kadar tüm alanların gözden geçirilmesi için bu kontrol listelerinin gereğince kullanılması ve hatta tedbir gerektiren farklı konular varsa ek sorularla geliştirilerek kullanılması tavsiye edilir. Ayrıca, kontrol listelerine yasal gereklerin yerine getirilmesini kolaylaştıran bir araç olarak da bakılmalıdır.

Mesleki ve teknik okullardaki bazı programları genel seviyede mümkün olduğunca kapsamına özen gösterilerek hazırlanan bu Kontrol Listeleri için herhangi bir ön teorik bilgi öngörülmemiştir. Atölye öğretmenlerinin daha önceden hemen hemen her atölye için hazırladıkları risk değerlendirmesi çalışmaları ışığında ve atölyelerde yerinde incelemeler yaparak, çalışmalar üzerinde gerekli görülen ekleme ve düzeltmeler gerçekleştirilmelidir.

Yukarıda belirtilenlere ek olarak öğretmenlerimizin isteğiyle; bahçe ve spor salonunda tehlikeler-riskler ve kontrol tedbirleri; seçilen bir sınıfta da tehlike ve riskler belirlenerek yapılacak detaylı bir risk değerlendirmesine ışık tutacak dokümanlar oluşturulmalıdır.

Yapılan tüm çalışmalar öğretmenlerinin ve okul idaresinin katılımlarıyla gerçekleşen bir toplantıda İSG Uzmanı tarafından sunum yöntemiyle katılımcılara aktarılmalı.

Kontrol listelerinde tehlike ve problemler çeşitli konu başlıkları altında listelenmiştir. Olası her tehlike veya probleme karşılık gelen soruların evet, hayır veya gerekli değil şeklinde cevaplanması istenmektedir. Eğer sorulan sorular okul veya kontrolün yapıldığı okul birimi için geçerli değilse yani uygulanamıyorsa gerekli değil seçeneği seçilecektir. Soruların **EVET** olarak yanıtlanması durumunda var olan tedbirlerin yeterli olduğu anlaşılmalıdır. **HAYIR** olarak cevaplanan sorular tedbir alınması gereken konuları ifade edecektir. Kontrol listesinde hayır olarak işaretlenen soruların alınacak tedbirler okul idaresi tarafından öncelik ve olasılık derecesine göre derhal alınmalıdır.

KONTROL LİSTELERİ TABLOSU

Kontrol Listesi No	Kontrol Listesi Adı	Kontrolü Yapacak Okul
KL - 01	OKUL ORTAK KULLANIM ALANLARI	Tüm Okullar
KL - 02	ACİL PLAN	Tüm Okullar
KL - 03	OKUL BAHÇELERİ	Tüm Okullar
KL - 04	KANTİN VE KAFETERYA	Tüm Okullar
KL - 05	GENEL TEMİZLİK	Tüm Okullar
KL - 06	SINIFLAR	Tüm Okullar
KL - 07	KORİDORLAR	Tüm Okullar
KL - 08	TOPLANTI SALONU	Tüm Okullar
KL - 09	MÜZİK ODASI	Tüm Okullar
KL - 10	SANAT ODASI	Tüm Okullar
KL - 11	ISLAK HACİMLER (WC VE DUŞLAR)	Tüm Okullar
KL - 12	SPOR SALONLARI	Tüm Okullar
KL - 13	YÜZME HAVUZU	Tüm Okullar
KL - 14	KAZAN DAİRELERİ	Tüm Okullar
KL - 15	OKUL DIŞI AKTİVİTELER	Tüm Okullar
KL - 16	OKUL ARAÇLARI VE SERVİSLER	Tüm Okullar
KL - 17	LABORATUARLAR	Tüm Okullar
KL - 18	ERGONOMİ-BEDENSEL İŞLER	Tüm Okullar
KL - 19	ERGONOMİ-BÜRO İŞLERİ	Tüm Okullar
KL - 20	AYDINLATMA	Tüm Okullar
KL - 21	TEHLİKELİ YÜZEYLERE SAHİP NESNE VE AKSAMLAR	Tüm Okullar
KL - 22	KONTROLSÜZ HAREKETE GEÇEBİLECEK NESNELER	Tüm Okullar

KL - 23	SOĞUK/SICAK MADDE VEYA ARAÇLARLA TEMAS	Tüm Okullar
KL - 24	İÇ İKLİM KOŞULLARI	Tüm Okullar
KL - 25	YÜKSEKTE ÇALIŞMA	Tüm Okullar
KL - 26	ELEKTRİKLİ TESİSAT VE EKİPMANLAR	Tüm Okullar
KL - 27	EKRANLI ARAÇLAR VE BİLGİSAYARLAR	Tüm Okullar
KL - 28	BASINÇLI KAPLAR VE TESİSATLAR	Tüm Okullar
KL - 29	BASINÇLI GAZ TÜPLERİ	Tüm Okullar
KL - 30	YANGIN VE PATLAMA	Tüm Okullar
KL - 31	GÜRÜLTÜ VE TİTREŞİM	Tüm Okullar
KL - 32	KİMYASAL GÜVENLİK	Tüm Okullar
KL - 33	KİMYASAL ATIKLAR	Tüm Okullar
KL - 34	EL ALETLERİ VE EKİPMANLARI	Tüm Okullar
KL - 35	ATÖLYELER	Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları
KL - 36	TAŞLAMA TAŞI	Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları
KL - 37	KAYNAK-KESİM-KAPLAMA	Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları
KL - 38	VİNÇLER VE KALDIRMA MAKİNALARI	Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları
KL - 39	İŞ İSTASYONU VEYA TEZGAHI	Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları
KL - 40	MAKİNALARIN HAREKETLİ PARÇALARI	Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları

Not: Bu kontroller Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları İSG Rehberi' ne (Sayfa 28'den itibaren) göre yapılacaktır.

Problem maddeleri öncelik sırasına konurken ve tedbirler alınırken aşağıdaki kriterler göz önüne alınmalıdır:

- Riskin bertaraf edilmesi riskin azaltılmasından önceliklidir.
- Toplu önlemler bireysel önlemlerden önce gelir.
- Büyük risk küçük riske göre önceliklidir.
- Küçük bütçeyle iyi bir sonuca ulaşmak, büyük bütçeyle değersiz bir sonuca ulaşmaya tercih edilir.

Problemlerle sistematik bir şekilde uğraşarak, okul veya çalışma ortamında sağlık ve güvenlik kurallarınızı iyileştirme yönünde bu çabaların sonuç vermesiyle iş sağlığı ve güvenliğinde aşama kaydettiğinizi görebilirsiniz.

1. Makine güvenliği
2. Elektrik tesisatı güvenliği
3. Fiziksel alanlara karşı güvenlik
4. Kimyasal alanlara karşı güvenlik
5. Yangın ve patlamaya karşı güvenlik
6. Çalışma düzeni (atölye, sınıf, laboratuvar içi yerleşim)
7. İşin organizasyonu ve yönetimi
8. Kişisel koruyucu donanımlar
9. Alet ve teçhizat
10. Ölçüm ve testler vb. gibi konularda ayrı ayrı değerlendirmelerin yapılması gerekir.

Periyodik olarak;

1. OSGK Aylık toplantılarını yapmış mı?
2. OSGK Yıllık toplantılarını yapmış mı?
3. Mevcut eğitim öğretim yılı kaza kayıt sistemi incelenmiş mi?
4. Bir sonraki öğretim yılı öğrencilerin kullanacakları KKD' ler belirlenmiş mi?
5. Okulun fiziksel yapısı iş güvenliği açısından gözden geçirilmiş mi?
6. Okula yeni gelen öğretmenlerine İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi verilmiş mi?
7. Her eğitim öğretim yılı sonunda öğretmenler istatistiksel analiz yaparak OSGK ya verdi mi?
8. OSGK sağlık ve güvenlik ile ilgili eğitim ve seminer düzenledi mi?
9. Okul satın alma komisyonlarında OSGK üyesi görevli mi?
10. Sağlık ve güvenlik ile ilgili Resim ve afişlerden istifade edildi mi?
11. Acil çıkışlar belirlendi mi?

12. İlk yardım personelinin ismi panolara asıldı mı?
13. Öğrencilere ve öğretmenlere ait kan grubu listesi var mı?
14. İş kıyafetleri ve baretlerde kan grupları yazılmış mı?
15. E-okul da kan grupları sınıf öğretmenleri tarafından işlenmiş mi?
16. Okul saatleri dışında okulun kullanımının nasıl olacağı belirlenmiş mi?
17. Bina içi ve dışı elektrik, su ve gaz işleri takip ediliyor mu?
18. Okulda kullanılan alet ve teçhizat TSE Standardına uygun mu?
19. OSGK gerekli testleri yaptırmış mı?
20. Büro çalışmaları meslek hastalığı açısından bilgilendirilmiş mi?
21. Merdivenler kontrol ediliyor mu?
22. Okul içinde bulunan yükleniciler OSGK ile koordineli çalışıyor mu?
sorularına da sürekli cevap aranmalı.

Ayrıca idarecilerimize aşağıdaki faaliyetleri gerçekleştirmesi kanuni zorunluluk olarak karşımıza çıkıyor.

- 1- Çalışan temsilcisi seçimi,
- 2- Risk değerlendirme ekibi kurulması,
- 3- Acil durum ekibi oluşturulması,
- 4- İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu oluşturulması,
- 5- İş Sağlığı ve Güvenliği onaylı defterin tutulması,
- 6- Organizasyon yapısının oluşturulması,
- 7- Görev yetki ve sorumlulukların belirlenmesi,
- 8- Çalışan personelin genel sağlık muayenesinden geçirilmesi,
- 9- Makine talimatlarının hazırlanması,
- 10- Makine operasyon noktaları ve koruyucularının gözden geçirilmesi,
- 11- Makine yerleşimlerinin gözden geçirilmesi,
- 12- Kişisel Koruyucu Donanımların belirlenmesi,
- 13- İş Sağlığı ve Güvenliği uyum levhalarının belirlenmesi,
- 14- İş Sağlığı ve Güvenliği afişleri belirlenmesi,
- 15- İş Sağlığı ve Güvenliği talimatlarının oluşturulması,
- 16- Etiketleme ve işaretleme yapılması,
- 17- Acil toplanma yerleri ve yönlendirme işaretlerinin belirlenmesi,
- 18- Disiplin Kurulu oluşturulması,
- 19- Yangın sistemlerinin kontrol edilmesi,
- 20- Operatör belgelerinin kontrol edilmesi,
- 21- Alarm ve tahliye tatbikatlarının yapılması,
- 22- Kullanılan tehlikeli kimyasalların analizi ve MSDS (Kimyasal Madde Güvenlik Bilgi Formu)'lerin hazırlanması
- 23- Dış alan ve çevre düzenlemelerinin incelenmesi,
- 24- Tehlikeli ve tehlikesiz atık alanlarının oluşturulması,
- 25- Basınçlı tüp alanlarının belirlenmesi,
- 26- Trafik işaret ve yön levhalarının asılması,
- 27- Duyuru ve iletişim panolarının aktif kullanılması,
- 28- Çalışma alanlarının duvar ve zeminlerinin kontrol edilmesi,

NOT: Daha fazla bilgi sahibi olmak isteyen yöneticilerimiz **MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM KURUMLARI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ REHBERİ'**nden yararlanabilirler.